ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 96 (1733) | Пятніца, 30 лістапада 1962 года | Цана 4 кап.

ГЭТЫМ Я ЖЫВУ!

Яўген ПАЛОСІН,
народны артыст БССР

Можа якую паўгадзіну назад я стаяў яшчэ на імправізаванай сцэне ў цэху электратэхнічнага завода. Гэта быў невялічкі канцэрт у час абедзеннага перапынку. Вярнуўся з яго і адразу ж саджуся за пісьмовы стол. Мне хочацца напісаць гэты артыкул пад самым непасрэдным уплывам ад сустрэчы з рабочымі, з простымі савецкімі людзьмі, думкамі аб якіх быў напоўнены кожны радок матэрыялаў Пленума ЦК КПСС, які толькі што закончыўся.

Я буду пісаць аб Пленуме, аб сваіх уласных пачуццях і роздуме і буду ў гэты ж час бачыць перад сабой твар таго юнака ў сінім камбінезоне, што сядзеў прама перада мною ў час канцэрта і слухаў так даверліва і шчыра. Так дапамагаў мне сваёй хуткай, жывой рэакцыяй на кожны жарт, што, здаецца, увасобіў сабой усю «глядзельную залу». Я буду думаць пра гэтага чалавека, пра яго сяброў і таварышаў па цэху, калі скажу такія словы: усё, што вырашыў Пленум, усе імкненні нашай партыі наблізіць партыйнае кіраўніцтва да народнай гаспадаркі, будаваць нашу эканоміку на разумнай навуковай аснове, усе клопаты аб стане сельскай гаспадаркі краіны, — гэта для іх, для нас, для кожнага, хто носіць высокае права і гонар быць грамадзянінам Савецкага Саюза. Я не баюся ўжыць такія высокія словы. Бываюць хвіліны ў жыцці, калі нават мне, артысту, які больш за ўсё на свеце любіць выклікаць вясёлы смех на твары гледачоў, хочацца гаварыць з людзьмі пафасна і ўсхвалявана.

А Пленум, прызнаюся шчыра, усхваляваў мяне вельмі. Думаю, што гэта не будзе занадта няскромным, калі скажу, што ўсё сваё артыстычнае жыццё я належаў і належу да той катэгорыі работнікаў мастацтва, якія не замыкаюцца «ў вежы са слановай косці». І таму мне гэтак балюча было ў свой час бачыць сур'ёзныя непаладкі ў нашай сельскай гаспадарцы, прамысловасці, а асабліва горка і нясцерпна было назіраць тыя адхіленні ад ленінскіх норм партыйнага жыцця, якія былі дапушчаны ў час культу асобы.

Некаторыя з гэтых адхіленняў па сіле інерцыі дзейнічалі і па сённяшні дзень. І вось, мне здаецца, адной з гістарычных заслуг Пленума ЦК КПСС, які толькі што прайшоў, і з'яўляецца тое, што на ўсім гэтым цяпер пастаўлена апошняя кропка. Ленінскі прынцып партыйна-савецкага кантролю з шырокім удзелам працоўных мас зноў стаў законам нашага жыцця. Я чытаю тыя радкі з пастановы Пленума, дзе гаворыцца іменна аб гэтым, і мне здаецца, адчуваю нават ленінскі рытм гаворкі ў гэтых словах. Услухайцеся, ці ж не так: «Лічыць важнейшай задачай органаў партыйна-дзяржаўнага кантролю аказанне дапамогі партыі і дзяржаве ў выкананні Праграмы КПСС, у арганізацыі сістэматычнай праверкі выканання дырэктыў партыі і ўрада, у далейшым удасканальванні кіраўніцтва камуністычным будаўніцтвам, у захаванні партыйнай і дзяржаўнай дысцыпліны і сацыялістычнай законнасці». Сэнс гэтых слоў, зразумела, не ў іх рытме — гэта мне проста кінулася ў вочы, бо я даўно мару стварыць вобраз Уладзіміра Ільіча на сцэне, працую над гэтым ужо многа гадоў. Сэнс гэтых слоў у іх вялікім значэнні для нашага сённяшняга дня.

А цяпер аб непасрэдным дачыненні Пленума да нашай, работнікаў мастацтва, працы. Тое, аб чым я хачу сказаць, не прагучыць, як нешта новае. Але як немагчыма ведаць вышэйшую матэматыку без табліцы множання, так і для нас, работнікаў мастацтва, без гэтай простай ісціны роздум аб сваёй ролі на кожным новым этапе жыцця народа мне не ўяўляецца. Вось гэтая ісціна: **свядомасць людзей — наш фронт.** Хто гэта сказаў, што на Пленуме не ішла гаворка аб работніках мастацтва? Я з гэтым не згодзен! Наадварот, я лічу, што кожнае слова было непасрэдна звернута і да нас. Самыя разумныя новаўвядзенні ў гаспадарцы і эканоміцы могуць застацца толькі добрым пажаданнем, калі не будзе выхавана ў адпаведным напрамку свядомасць людзей. Не варта, напэўна, яшчэ раз паўтараць, якую ролю іменна ў выхаванні свядомасці людзей адыгрывае тэатр, кіно, наогул мастацтва. Лепш перайсці да размовы аб сённяшніх нашых надзённых тэатральных справах, перайсці ў сувязі з рашэннямі Пленума. Мне хочацца асабліва падкрэсліць гэтыя словы — у сувязі з рашэннямі Пленума... Калі ідзе гаворка аб тым, што ўся наша партыйная работа цяпер будзе наблiжана да вытворчасці, то хіба не маецца тут на ўвазе і работа партыйных арганізацый творчых калектываў? І нашага тэатра ў тым ліку? Размова аб гэтым павінна быць асобная і вельмі грунтоўная. А пакуль што скажу толькі некалькі слоў.

Партыйная арганізацыя нашага тэатра (думаецца, не будзе памылкі, калі скажу, што не толькі нашага) неяк здаўна заняла пазіцыю: пазіраць на вытворчыя справы здалёку і крышку звысоку. Было б неразумным патрабаваць, каб партыйныя арганізацыі занадта дэталёва ўмешваліся ва ўсе дробязныя справы, ніхто такіх патрабаванняў і не ставіць. Але абыходзіць вузлавыя, калі можна так сказаць, каардынальныя пытанні вытворчасці — хіба гэта не той жа недахоп у партыйнай рабоце, аб якім вялася сур'ёзная размова на Пленуме?

Вось як гэта выглядае на справе. Наш тэатр, да прыкладу, павінен быў яшчэ на гастролях здаць новы спектакль «Дзень нараджэння Тэрэзы». Прайшлі гастролі, прайшоў верасень, кастрычнік і толькі цяпер нарэшце мы можам паказаць спектакль гледачу. І ўсё гэта адбываецца нягледзячы на той лозунг, якім быццам бы кіруюцца цяпер тэатры: больш прэм'ер, добрых і розных. І самае крыўднае, што такія рэчы здараюцца не толькі па віне творчага калектыву, а галоўным чынам таму, што матэрыяльная частка афармлення спектакляў нас бясконца падводзіць. Гэта не дробязь, і думаецца, што іменна партыйным бюро тэатраў нельга раўнадушна ставіцца да такіх рэчаў тым больш цяпер, калі планавасць, рэнтабельнасць і эканамічнасць дзяржаўнай гаспадаркі ўзводзіцца на небывалую вышыню.

Не магу змаўчаць яшчэ вось аб адным. Хто стане аспрэчваць, што нашы выезды на раёны, туды, дзе няма стацыянарных тэатраў, — гэта жывая вада і для тэатра і для тых, да каго мы нясём святло мастацтва. А як неахайна рыхтуюцца гэтыя выезды, як часам абыякава афармляюцца спектаклі на месцах! Далі бог, іншы раз большага прымітыву і не прыдумаеш. Мы вязём на вёску ў асноўным «умоўную» дэкарацыю, замест прастаты сучаснага стылю афармлення, прапануем нашым гледачам спрошчанасць і ўсё той жа прымітыў. Я ўжо не гавару аб тым, як гэта псуе творчы настрой акцёраў, але хіба гэта не з'яўляецца да некаторай ступені прафанацыяй мастацтва? Вось гэта ўжо сапраўды неадкладна, тэрмінова нам трэба выпраўляць.

Патрабавальнасць! Вось тое слова, якое, мне здаецца, павінна стаць нашым дэвізам у рабоце пасля Пленума. Разумная патрабавальнасць і да сябе і да іншых, нецярпімасць да «халадку», у чым бы ён ні выяўляўся. Калі я думаю аб сэнсе слоў — «рэвалюцыйнае гарэнне», мне здаецца, што ў наш час гэтыя словы азначаюць самую гарачую, палымяную зацікаўленасць чалавека [illegible] галоўнае, што я [illegible] матэрыялах Пленума. І гэтымі думкамі я жыву сёння.

КАНФЕРЭНЦЫЯ МАСТАКОЎ ТЭАТРА І КІНО

У Мінску адбылася канферэнцыя, прысвечаная разгляду работ мастакоў тэатра і кіно, прадстаўленых на выстаўцы, пра якую паведамлялася ўжо ў нашай газеце. Канферэнцыя была арганізавана Міністэрствам культуры, праўленнем Саюза мастакоў і Беларускім тэатральным аб'яднаннем.

Даклад аб стане і задачах дэкарацыйнага мастацтва рэспублікі зрабіла мастацтвазнаўца А. Луцкая (Масква).

У спрэчках на канферэнцыі выступілі мастакі Я. Галкін, А. Грыгар'янц, В. Галубовіч, А. Марыкс, кінарэжысёр М. Фігуроўскі і інш. У сваіх выступленнях прамоўцы ўзнімалі пытанні творчай узаемасувязі паміж мастаком і рэжысёрам, пытанні выяўленчага вырашэння драматычных спектакляў, оперных пастановак і кінафільмаў. Шырока гаварылася таксама аб творчасці маладых і аб падрыхтоўцы новых кадраў тэатральных мастакоў у рэспубліцы.

ПЕРШ ЗА ЎСЁ — ТАЛЕНТ!

РОЗДУМ МЕРКАВАННІ ПАЛЕМІКА

Аляксей КУЛАКОЎСКІ

Так я хачу пачаць сваё невялічкае выказванне, хоць гэта, відаць, залішне проста і зусім не гучна. Можа, лепш было б сказаць: «На арбіце—талент», або «Талент павінен выйсці на арбіту». Эфектна, гучна і, галоўнае,—модна. Але я не ганюся за модай і буду гаварыць невысокім «шцілем».

Наша газета «Літаратура і мастацтва» добра зрабіла, што пачала гаворку пра надзённыя праблемы літаратуры. З цікавасцю я прачытаў артыкул «Зробім традыцыяй пошукі» Міхася Стральцова і «На арбіту эпохі!» Барыса Бур'яна. Калі чытаў, мне хацелася думаць пра нашу мастацкую літаратуру, а гэта таксама добра. Думкі ўзнікалі розныя: часамі была ў душы поўная згода з аўтарамі, а часам—нязгода. З'яўляліся і некаторыя свае меркаванні. Не сцвярджаю, што яны катэгарычныя, зусім неабвержаныя, аднак хачу сказаць, што думаю.

Многа слушнага ў артыкуле М. Стральцова, і адчуваецца, што ён пісаў яго шчыра. Аднак жа неяк прасочваецца і яшчэ адно адчуванне: «Вазьмі засядзь, вывучы добра ўсе гэтыя тэорыі,—што такое «традыцыяналісты» і «наватары» ў літаратуры, што такое мова размоўна-бытавая і быта-размоўная, народная, літаратурная сучасная і гарадская наватарская, якую дозу кожнай з гэтых моў дазволена ўжываць у пэўных выпадках,—і тады пачнеш пісаць найлепш, і ніхто ні ў чым цябе не папракне». І чым больш паглыбляешся ў тэкст артыкула, тым выразней узнікае ўмоўнасць некаторых яго палажэнняў і вывадаў.

Узяць хоць бы гэтую самую «праблему» традыцыйнасці ў літаратуры, аб якой гаворыцца ў артыкуле. Я не скажу, што яе зусім няма, але мне здаецца, што грунт яе не такі ўжо сур'ёзны. Калі пісьменнік—не толькі член саюза, а сапраўдны мастак, то ён не можа не адчуваць дыхання сучаснасці. Калі ж ён адчувае сучаснасць, то разумее і цяперашняга чалавека, усе адценні яго душы і сэрца. Для таго, каб паказаць гэтага чалавека, пісьменнік з талентам не будзе чапляцца за старыя формы і метады, а пастараецца знайсці нешта сваё, адпаведнае задачы, вобразу. Значыць, небяспека так званага «традыцыяналізму» можа закранаць толькі рамеснікаў у літаратуры, а не сапраўдных пісьменнікаў.

У разважаннях аб мове і сучасным стылі таксама, як мне здаецца, ёсць налёт умоўнасці. З іх міжвольна вынікае, што для вырашэння складаных тэм сучаснасці, для стварэння мастацкага вобраза цяперашняга чалавека патрэбна нейкая асобная, быццам гарадская мова, што ўсё тое, што ўжо ёсць у нашай народна-літаратурнай мове, трэба ўжываць з вялікай асцярогай. А мне здаецца, што тут зноў жа ўся справа ў таленце пісьменніка. Я таму падкрэсліваю гэта, што ў надрукаваных артыкулах амаль нічога не гаворыцца аб таленце пісьменніка, аб яго здольнасці глыбока разумець і адчуваць, як той ці іншы чалавек павінен гаварыць у тых ці іншых умовах, якімі моўнымі сродкамі павінен стварацца той ці іншы вобраз. Тут, відаць, галоўнае ў тым, каб пісьменнік наогул добра ведаў і адчуваў мову, тады яго палітры хопіць для стварэння вобразаў і старажытнага селяніна, і сучаснага калгасніка, і рабочага, і інтэлігента. Калі ж ён ведае якіх-небудзь дзвесце-трыста беларускіх слоў, то міжвольна абмяжоўвае сябе нейкім кананічным, раз і назаўсёды выпрацаваным стылем.

Я ўпэўнены, што Янка Брыль, напрыклад, не будзе карыстацца адным і тым жа слоўнікам у творах на сельскую і гарадскую тэму. У Івана Мележа хапіла адпаведных моўных сродкаў для «Гарачага жніўня», для «Людзей на балоце» і для вялікага рамана на ваенную тэму. Знойдзе патрэбную лексіку і Мікола Лобан, калі пачне пісаць, скажам, аб рабочых ці аб гарадской інтэлігенцыі. Канешне, паўтараю, тут вялікае значэнне мае асаблівасць інтэлекту пісьменніка, уменне праўдзіва пераўвасобіцца ў свайго героя, душою адчуць, што ён можа сказаць у пэўных умовах і чаго не можа, аб чым можа думаць і аб чым не можа. І не ўплыў размоўна-бытавога стылю вінаваты, калі мы часам надзяляем героя не тым лексіконам, што трэба. Тут мы проста або памыляемся ў спешцы, або на тую хвіліну не глыбока адчуваем, чым жыве герой, што ў яго на душы.

Уявім сабе, што журналіст Шыянок, пра якога ўпамінаецца ў артыкуле М. Стральцова, гаварыў бы не так, як у творы Рамана Сабаленкі, а паддаўся б модзе і павярнуў на так званы новы стыль. Мабыць, тады мы прачыталі б нешта накшталт наступнага:

Пісьменнік і час

«Я здорава спалохаўся. Відаць, пры прысутных людзях ён не хацеў мяне крытыкаваць, бо ва ўсіх праводзімых мерапрыемствах я актыўна ўдзельнічаў. Прайшоўшая ў рэдакцыі нарада паказала, што ў цяперашні час такая крытыка не да месца. Зараз паўсюдна бачны нашы поспехі, а будучы год прынясе нам развіццё найноўшай навукі і тэхнікі...». І гэтак далей.

Памагло б гэта мастацкаму вобразу Шыянка? Вядома, не. Скажуць, што тая лексіка, якою надзелены гэты персанаж у аповесці, таксама не адпавядае яго характару. Можам згадзіцца. Але ж хіба з-за таго яна не адпавядае, што там ёсць народныя словы і выразы? Відаць, гэты чалавек павінен быў гаварыць не так, як пададзена і ў Р. Сабаленкі, і тут у мяне. Для яго трэба было знайсці толькі яго мову. Там маглі быць фальклорныя і бытавыя выразы, маглі быць і новыя «словы-паняцці».

Трэба па-сапраўднаму адчуваць, што да чаго—у гэтым, мне здаецца, галоўнае. Бывае часам, што народным слоўцам або выразам можна так трапна ахарактарызаваць чалавека, што ніякімі новымі стылямі гэтага не дасягнеш. Я не раз чуў, як гэта робяць людзі ў вёсках. Ніколі не забуду, як аднойчы мая маці ўбачыла на вуліцы дробненькага, кволага чалавека і сказала, калі ён прайшоў: «Худзенькі, як гарохавая лапатка».

Мяне аж кальнула ад нечаканасці. Гэта ж так правільна і так коратка! Знешні вобраз пададзены трыма словамі, але паспрабуй і сотняй слоў сказаць лепш.

А то было яшчэ, што нехта ў нас дома расказваў пра аднаго салігорскага начальніка, які вельмі ўжо многа хваліцца, шуміць і высока задзірае нос. Маці слухала, слухала, а потым і сказала: «Славен бубен за гарамі, а як зблізку, то ровен з намі».

У гэтым выпадку найлепш зайграла прымаўка, але ўсім вядома, што часта людзі самі ад сябе, як кажуць, «са свае галавы» даюць якія толькі хочаце характарыстыкі людзям і розным з'явам жыцця: паэтычныя, гумарыстычныя, з'едлівыя і лагодныя. І тут яны не пазычаюць слоў у газетчыкаў. Гавораць з людзьмі, дык таксама ў большасці выпадкаў у іх мова багатая, каларытная і ў кожнага свая.

Не, не «падымацца» нам трэба над беларускаю народнаю моваю, а наадварот — усё глыбей і глыбей апускацца ў яе нетры, усё смялей і старанней вывучаць і выкарыстоўваць яе невычарпальныя багацці. Вядома, было б няправільна, каб мы не заўважалі тых новых слоў, якія прыходзяць у беларускую літаратурную мову ў сувязі з вялікім грамадскім і тэхнічным прагрэсам. Яны ўзбагачаюць цяпер і што далей, то ўсё больш будуць узбагачаць нашу лексіку. Але ўзбагачэнне гэтае павінна адбывацца на народным грунце, на глебе таго неацэннага моўнага скарбу, які створаны чалавецтвам на працягу стагоддзяў.

Шанаваць і берагчы ўсю чысціню і самабытнасць нашай беларускай мовы неабходна яшчэ і таму, што цяпер ужо і так наглядаецца некаторы адрыў літаратурнай мовы ад народнай. Асабліва гэтым вызначаецца мова нашых беларускіх газет і радыё.

Вось перадаецца кожны дзень у восем гадзін раніцы выпуск апошніх паведамленняў, найбольш важны выпуск, бо яго могуць паслухаць многія. Можа, каму і па густу, што там вельмі часта выязныя і абласныя карэспандэнты радыё (некаторыя з іх, дарэчы, не ведаюць беларускай мовы) амаль што прымушаюць некаторых вясковых працаўнікоў гаварыць не на той мове, якую яны лепш ведаюць. Людзям, якія шануюць і паважаюць сваю родную мову, сваю нацыянальную па форме і сацыялістычную па зместу культуру, цяжка і крыўдна слухаць такія перадачы. Увесь дыктарскі тэкст чытаюць па-беларуску, а як толькі даецца слова карэспандэнту з месца, ён пачынае гаварыць па-руску і нават радавым калгаснікам або рабочым саўгаса задае пытанні на рускай мове. Падыходзіць з мікрафонам да свінаркі ці даяркі, часта пажылой, і звяртаецца прыкладна так:

— Ну, как работаете, как выполняете свои обязательства?

А тая і пачынае:

— Я цяперака работаю харашо і выпальняю свае абязацельствы...

І гэтак далей.

Такімі перадачамі нібы наўмысля падкрэсліваецца: «Вось слухайце ўсе! Мы тэксты чытаем па-беларуску, таму што гэтак яны напісаны, а народ не хоча гаварыць на сваёй роднай мове!».

А між тым, гэта зусім не так. Пераважная большасць беларускага насельніцтва любіць сваю нацыянальную мову, як і рускую. Вельмі многія, асабліва ў вёсцы, гавораць па-беларуску, жадаюць, каб іх дзеці і ўнукі таксама шанавалі роднае слова.

Я часта бываю ў раёнах, у калгасах і саўгасах. Што робіцца на месцах? Можна аб заклад біцца, што цяпер не знойдзеш ніводнага прапагандыста, які б хоць калі-небудзь пагаварыў з людзьмі на іх роднай мове. І гэта ў вёсцы! Амаль ні ў адным калгасе ці саўгасе не знойдзеш на беларускай мове заклiку, тэксту пад плакатам, насценнай газеты. Уся наглядная агітацыя вядзецца толькі па-руску. А чаму? Таму што ў раёне, у вобласці таксама рэдка пачуеш беларускае слова.

Гэта, мне здаецца, пераканаўчы аргумент для сцвярджэння, што не трэба нам вельмі ўжо рвацца да нейкіх новых пластоў мовы, забываючы старыя, але вечныя. Без самага глыбокага ведання, разумення і адчування народнай мовы сапраўдны мастак не возьмецца за пяро.

Наконт артыкула Барыса Бур'яна мне хацелася б сказаць толькі два словы. Тут многа слушнага, хоць можа і менш, як у першым. Але мне здаецца, што некаторыя вывады зроблены без грунтоўных падстаў, без глыбокага аналізу фактаў. Наўрад ці можна на прыкладах з двух апавяданняў Янкі Брыля рабіць пэўнае заключэнне аб усёй творчасці вельмі таленавітага і шматграннага пісьменніка. Залішне паспешліва і павярхоўна вынесены прыгавор творчасці Барыса Сачанкі, пісьменніка эмацыянальнага і на многа больш глыбокага, як ён уявіўся Б. Бур'яну.

Што ж датычыць сцвярджэння адносна маіх літаратурных рэчаў, то тут проста хочацца ўсміхнуцца, бо лішне крыўдзіць аўтара не варта. Каб ён прачытаў тое, што выйшла ў мяне ў апошнія гады ў свет, то, вядома, гэтак не напісаў бы. А калі не чытаць, то што можна напісаць, акрамя няпраўды? Успомнілася чалавеку некалі наспех прачытанае апавяданне «Сад», даволі дэмагагічнае, вось ён і падняў яго на шчыт. А новыя апавяданні, як і новы раман, ён не чытаў.

З усяго гэтага складаецца ўражанне, што вельмі здольны літаратар Б. Бур'ян часам не супраць гэтак «вільнуць» пяром, з кандачка вывесці сур'ёзныя думкі.

У канцы яшчэ раз скажу, што, абмяркоўваючы ўсе гэтыя надзённыя і вельмі важныя праблемы нашага літаратурнага працэсу, трэба перш за ўсё мець на ўвазе талент, здольнасць пісьменніка бачыць і адчуваць новае, перадавое ў жыцці, у сучасным чалавеку. Тады і некаторыя праблемы стылю, нашага моўнага багацця будуць выглядаць іначай. Тое, што з'яўляецца цяжкай задачай для газетчыка або нават літаратара-рамесніка, не выглядае складаным для сапраўднага мастака.

Звычайна лічыцца, што вопыт—гэта прывілея людзей старэйшага ўзросту. А вось на здымку перад вамі Яўген Куцішэнка, мантажнік будоўлі Полацкай цэц. Сваім асабістым прыкладам ён даказаў адваротнае. Яўген—самы малады мантажнік на будоўлі, але яго тут заслужана лічаць адным з самых вопытных, самых лепшых працаўнікоў. Часцінка яго працы ёсць на многіх электрастанцыях краіны — Кіеўскай, Львоўскай і інш.

Фота Г. УСЛАМАВА. (БЕЛТА).

РАЗМОВА АБ РАМАНЕ

На гэты раз на пасяджэнні секцыі крытыкі і літаратуразнаўства СП БССР прысутнічалі многія празаікі. Яны прыйшлі, каб прыняць удзел у абмеркаванні праблем сучаснага беларускага рамана. Цікавы даклад зрабіў крытык Віктар Каваленка. Выступілі Янка Брыль, Дзмітрый Бугаёў, Рыгор Бярозкін, Валянціна Гапава, Павел Дзюбайла, Анатоль Клышко, Алег Лойка, Іван Мележ, Іван Шамякін, Алесь Яскевіч.

ЗА ПАЎТАРЫ ГАДЗІНЫ ДА ПАЧАТКУ СЕАНСА

Рэпартаж з фае кінатэатра

Расчыніліся дзверы глядзельнай залы і фае хутка апусцела. Сціхла музыка, прытушаны агні, няма нікога ля вітрыны. Людзі збіраюцца ў фае за 15—20 мінут да пачатку сеанса.

— А чаму так павінна быць? —спытаў сябе дырэктар кінатэатра М. Рыжанскі. І рашыў параіцца з маладзёжным саветам «Чырвонай зоркі».

Гэта было каля года назад. Калі вы цяпер наведаеце кінатэатр, дык убачыце, што ўжо праз 15 мінут пасля пачатку сеанса ў фае поўна гледачоў.

Што ж адбылося?

У НАС КАНЦЭРТ...

Афішы перад уваходам у кінатэатр паведамляюць: «Таварышы гледачы, сёння ў нас чарговы канцэрт мастацкай самадзейнасці».

Гэта стала ўжо традыцыяй. Кожную пятніцу ў «Чырвонай зорцы» выступаюць са справаздачай калектывы мастацкай самадзейнасці. Сваё майстэрства паказвалі ўжо ў кінатэатры самадзейныя артысты педінстытута, музычнага вучылішча, бібліятэчнага тэхнікума, завода «Строммашына», трэста № 12, універмага, абутковай фабрыкі і многіх іншых прадпрыемстваў і навучальных устаноў горада.

Гарадскія агляды самадзейнасці бываюць раз у год, а на сцэне кінатэатра агляд ідзе круглы год.

ШТО СЁННЯ НА ЭКРАНЕ

Калі ў фае кінатэатра няма канцэрта, вы можаце паслухаць чарговую перадачу радыёгазеты. Яна транслiруецца штодзённа, апроч пятніцы. У «Чырвонай зорцы» выйшла ўжо сорак нумароў гэтай газеты.

Старшыня грамадскага савета кінатэатра бібліятэкарка Марыя Паўловіч, члены савета — студэнтка Вольга Арахоўская і мастацкі кіраўнік калектыву самадзейнасці Анатоль Вертліб — доўга думалі, як зрабіць газету цікавай.

У Магілёве не выдаецца «Кінатыдзень». Вырашылі, што радыёгазета ў нейкай ступені павінна выконваць яго функцыі. Цяпер з яе перадач гледачы даведваюцца, якія фільмы будуць ісці на гэтым і наступных тыднях, кім яны створаны, хто ў іх удзельнічае. У раздзеле «Весткі з кінастудый» радыёгазета паведамляе аб фільмах, запушчаных у вытворчасць. Ёсць тут таксама раздзел гумару. Гэта і вершаваны фельетон, і нататка на мясцовую тэму, і жартоўныя дыялогі. Радыёперадача ідзе 10—15 мінут, але іх хапае, каб паведаміць гледачу нямала новага.

ЦІКАВЫЯ СУСТРЭЧЫ

Калі ў горад прыязджаюць кінаартысты, дзеячы кіно, кіназдымачныя групы, магіляўчане ведаюць: у «Чырвонай зорцы» перад сеансам абавязкова будзе сустрэча з імі. Гэта таксама паспела стаць традыцыяй.

За апошні час у фае кінатэатра выступалі Лідзія Смірнова, Надзежда Румянцава, Юрый Быкаў, беларускі кінарэжысёр Л. Голуб. Калі ў ваколіцах горада працавала экспедыцыя «Беларусьфільма», работнікі студыі знайшлі час, каб сустрэцца з гледачамі «Чырвонай зоркі».

А хіба не запомнілася наведвальнікам кіно выступленне Надзежды Цімафееўны Цвятковай, аўтара кнігі «900 дзён у фашысцкіх засценках»!

Некаторыя работнікі кінатэатраў лічаць, што наладжваць лекцыі перад сеансам немэтазгодна. Але магіляўчанам, напрыклад, вельмі спадабалася лекцыя «Гісторыя горада Магілёва», што чыталася ў фае кінатэатра.

Аднойчы ж на некалькі дзён фае было пераўтворана ў дэманстрацыйную залу. Атэлье мод № 25 паказвала тут новыя мадэлі мужчынскага і жаночага адзення.

ЦІ МОЖНА Ў КІНАТЭАТРЫ ПРАВЕСЦІ ВЕЧАР АДПАЧЫНКУ!

Запрашальныя карткі паведамлялі: у «Чырвонай зорцы» вечар адпачынку. Яны выдаваліся на заводзе тым, хто набываў уваходны білет у кіно.

Такі вечар здаваўся спачатку некаторым марнай задумай.

— А прыгадайце, як добра праходзілі ў нас вечары навагодняй ёлкі,—горача і пераканальна гаварылі члены маладзёжнага савета.

І вось заводская моладзь прыйшла ў кінатэатр.

Паўтары гадзіны перад сеансам хапіла, каб даць гледачам сіламі членаў савета невялікі канцэрт, наладзіць масавыя гульні, патанцаваць. У заключэнне маладыя рабочыя паглядзелі кінафільм. На наступны дзень на заводзе адбылося абмеркаванне яго.

З цікавых спраў заўсёды бяруць прыклад. Дырэкцыя Быхаўскага гарадскога кінатэатра папрасіла маладзёжны савет «Чырвонай зоркі» памагчы наладзіць такія ж вечары адпачынку ў іх.

ДЗЕЦІ ДА ШАСНАЦЦАЦІ...

На вячэрнія сеансы дзеці да шаснаццаці гадоў не дапускаюцца. А ўдзень?.. Што рабіць тады з дзецьмі? Як іх забавіць у фае кінатэатра?

Малых не цікавіць ні сатырычная насценгазета, ні стэнд «Для вас, аматары кіно», не сядзяць яны доўга і ў чытальнай зале. Усе «мерапрыемствы» «Чырвонай зоркі» былі разлічаны на дарослых, а не на дзяцей.

І тады ў фае паявіўся «тэлевізар». Сістэмай люстэрак забяспечылі дзённую праекцыю з кінабудкі на эстрадны экран. Засталося акружыць яго аксесуарамі звычайнага тэлевізійнага прыёмніка, і «цуд» адбыўся. Хутка дзеці па ўсім горадзе ведалі, што ў «Чырвонай зорцы» перад пачаткам кіно працуе «тэлевізар», ды не просты, а каляровы.

Адразу стала больш наведвальнікаў дзённых сеансаў. Праўда, прыбавілася і клопатаў работнікам кінатэатра: трэба падбіраць спецыяльны рэпертуар для «тэлевізара», выкройваць дадатковую змену кінамеханіку, але галоўнае — мэта апраўдвае сродкі.

НЕКАЛЬКІ ЭКАНАМІЧНЫХ МЕРКАВАННЯЎ

Работа кінатэатра ацэньваецца па эканамічных паказчыках: колькі дадзена сеансаў, наколькі выканан фінансавы план. Культура абслугоўвання ў лічбы не ўваходзіць, але яна знаходзіцца ў непасрэднай сувязі з камерцыйнымі паказчыкамі. У горадзе, дзе не адзін, а некалькі кінатэатраў, план больш паспяхова выканае той, хто лепш паклапоціцца пра гледачоў, хто здолее іх прыцягнуць. На любоў глядач адказвае любоўю, на раўнадушнасць — раўнадушнасцю. Аб гэтым гаворыць увесь вопыт магіляўчан.

Фінансавы план «Чырвонай зоркі» павялічваецца з кожным годам. І з кожным годам ён выконваецца і перавыконваецца. У другім квартале гэтага года калектыў атрымаў другую рэспубліканскую прэмію.

У нашых кінатэатрах не павінна дарма гуляць плошча. Але куды больш важна, каб туды не завітала раўнадушнасць, абыякавасць да гледачоў. І няхай дапаможа кінатэатрам у гэтым сама грамадскасць, моладзь, такія ж энтузіясты, як у савеце сяброў «Чырвонай зоркі».

М. КОЎСКІ.

г. Магілёў.

Кітайскі танец выконваюць удзельніцы танцавальнай групы Івянецкага Дома культуры Н. Анчукова, Л. Хмыз, Н. Ламака і Т. Шпыт.

Паэтычная ПАВЕРКА

Пятрусь МАКАЛЬ

РАНІЦАЙ

Горад за ноч прадрог. Вуліца ціхая.
Трызненнем дзённых трывог гудзе яна.
Мой гадзіннік-будзільнік цікае,
Як міна
замаруджанага дзеяння.
Здзіўляюся, здзіўляюся...

Не зважаючы на светафор, што мігае
спрасонку стоп,
Па маставой пракацілася сонца, як сноп.
Эх, паставы,
Прамаргаў — не прадзіравіў правы.
Здзіўляюся, здзіўляюся...

Парачка выйшла — вуліца вышыла.
Сплеценых пальцаў размова шчырая.
Плацце — плывучую крону вішні —
Гімнасцёрка зялёная канваіруе.
Здзіўляюся, здзіўляюся...

Несучы сваю стому ў нялёгкім ранцы,
Кабета з паглядам, што бліскавіцаю бліскае,
Будзіць нарачонага тупае кожную раніцу
На плошчу круглую, да абеліска.
Здзіўляюся, здзіўляюся...

Бачу, як чалавек чыкільгае:
стук-стук!
Хто гэта —
генерал ці пастух?
Цяжка дыбаць:
на мыліцы
раскалываны з вайны
Паскрыпвае шар зямны.
Здзіўляюся, здзіўляюся...

А ўзбоч каля скверыка бой на дварэ,
З траншэяў новай будовы
Сонца на мушку снайпер бярэ —
Семігадовы, бядовы...
Калі я пакіну здзіўляцца?

Ніл ГІЛЕВІЧ

ЭСТАФЕТА ПРЫНЯТА

Хлопцы з сёл беларускіх
дораць песні людзям на шчасце.
Юнакі, што радзіліся
ў той знепакоены год,
Калі хмары на Захадзе
пачыналі трывожна згушчацца,
І была папулярнаю песенька:
«Если завтра в поход...»
Ім спраўляліся хрэсьбіны небывалыя —
ўсім калгасам,
Ім давалі імёны нязвыклыя —
ў гонар слаўных падзей.
У застоллі дзядзькі ўспаміналі
нішчымніцу з квасам
І навыперадкі выхваляліся,
у каго багацей працадзень.

Маладыя паэты выходзяць
на сваё цаліннае ворыва,
Юнакі, што глядзелі
з кляновых калысак на свет,
Калі недзе далёка,
з кляймом адшчапенца і ворага,
Бочкі рабіў зямляк іх —
сапраўдны савецкі паэт.
Рукі прывыклі к фуганку,
адвыкшы трымаць аловак.
Сэрца,
што сонца расплёсквала,
сціскаў абручамі боль.

Каб не забыць дарэшты
водару роднага слова —
Бясконцымі вечарамі
ён сам размаўляў з сабой.

Маладыя паэты
пройдуць сцежкі свае
шчаслівейшымі,
Чым настаўнікі іх —
па любімай
пяшчотнай зямлі.
Нездарма ж ім упершыню
гаварыць захацелася вершамі,
Калі форум партыйны
Дваццаты
бурліў у Крамлі.
Будуць гімны Камуне
грымець,
у прасторах лунаючы.
Праўды ленінскай полымя
не задзьмулі вятрамі
гады.
Вунь як ярка яно
разгараецца ў сэрцах юначых!
Эстафета прынята.
Надзейна.
Навек.
Назаўжды.

1962.

Еўдакія ЛОСЬ

ПАРУСНІК «ТАВАРЫШ»

Змогся, нарэшце,
Шторм пяцібальны.
Прыбыў з Плаешці
«Таварыш» світальны.

Каманда «Таварыша» —
Гэта таварышы!
Тут не пасварышся,
Столькі памарыўшы.

Столькі прайшоўшы
Вод заграпічных,
Столькі знайшоўшы
Зор заранічных!

Берагам крочаць
Парусазнаўцы...
Хто не захоча
З імі пазнацца!

Крочаць вясёлыя
Бураведы.
Следам — паўголыя
Непаседы.

Тыя, што любяць
Свае рагаткі,
Чые парусы галубяць
Маткі.

Чакай, Касабланка
І сонечны Рыо!
Клічнулі «склянкі»,
Салёная грыва...

Таварышы лашчацца
З дзецьмі, рудыя...
Гляньце, купальшчыцы
Маладыя!

Гляньце хутчэй,
Пашкадуеце скора:
Адрас вачэй —
Сіняе мора...

Валянцін ТАРАС

ВЯРТАННЕ ДА ЧАЛАВЕКА

Я паўжыцця ахвяраваў на храм,
Пакорліва зацягвалася дзяжка,
Пайковы хлеб,
пайковая махра
Ды рухі рук,
што дубянелі цяжка...

Іскрысты зрок,
самкнуты ўпарта рот,—
Сабе
муруем з мармуру ступені!
Але хацеў ён,
каб упаў народ
Перад вышынным храмам
на калені,

І каб забыў,
што камяні цягаў
І дзёўб кайлом каменную
пароду...
Пакутлівая крыўда і туга
Каменнем леглі
на душу народу.

Над ім павіслі грузна ў вышыні
Партрэты бога на франтоне
храма.
Куродыміла свечка дзень пры дні
І плыў салодкі водар фіміяма.

Але ва ўсе нялёгкія гады
Не траціў муляр чалавечай веры,
Што ўзводзіць будзе проста
гарады—
Не храмы,
а звычайныя кватэры.

З плячэй нязломных скінуў
ён цяжар,
Як гаспадар,
агледзеўся наўкола,
Калі патух кадзільняў дымных
жар
І рухнулі вусатыя іконы.

З палёгкаю ўздыхнуўшы,
ён нясе
Шурпатаю рукой паходню века.
Вяртаемся
да Ільіча мы ўсе,
Ад бога —
назаўжды да Чалавека!

Пераклаў з рускай
П. МАКАЛЬ.

Жывеў вёсцы інтэлігент

ДРУГАЯ ПРАФЕСІЯ

Здаецца, зусім нядаўна гэта было...

На вялікім поплаве за вёскай Новыя Макраны некалькі хлапчукоў грэюць ля вогнішча адубелыя ногі. Восень — не салодкая пара для босых пастушкоў.

— Хопіць табе цягаць... — звяртаецца адзін з хлапчукоў да высокага для сваіх дванаццаці гадоў Васіля, які прынёс сухога галля. — Раскажы лепш, як ты яблыкі прасіў у Антося...

Хлопчыкі, мабыць, ведаюць гэтую гісторыю і весела рагочуць. Васіля доўга прасіць не трэба. Ён адыходзіць ад вогнішча, прымае паставу жабрака і танклява пачынае:

— Дзядзечка... У вас смачныя яблыкі. Дайце адно.

— Кхе-хе... А чый жа ты будзеш? — перакрыўляе ён Антося.

— Шкуцькоў... сярэдні.

— А колькі табе гадоў?

— Дванаццаць, дзядзечка.

— А чаму ты просіш?

— Бо сваіх няма, дзядзечка.

— Гм... А колькі ж зямлі ў вас?

— Тры дзесяціны ўсяго.

— Дык чаму ж больш не купляеце?

— Няма за што, дзядзечка.

— Ага... Гультаі — значыць... А якая сям'я ў вас?

— Дзесяць душ і я адзінаццаты.

— Чакай, чакай, а скуль ты ведаеш, што мае яблыкі смачныя?

— У вас, дзядзечка, дзірка вунь у плоце...

— Ах ты, байструк, ай жа валацуга! Дзе ж гэта кій мой, я т-табе!..

Хлапчукі заходзяцца ад рогату і яшчэ доўга, кожны на свой манер, перакрыўляюць вясковага багацея...

Гэта — мінулае...

А сучаснае?

На сцэне клуба калгаса «Чырвоны партызан» ідуць купалаўскія «Прымакі». Калгаснікі, старыя і дзеці жыва рэагуюць на кожную рэпліку і жэст Максіма — вясёлага, бесклапотнага хлопца.

У каторы раз глядзяць калгаснікі «Прымакоў», і кожны раз спектакль праходзіць з вялікім поспехам. Самымі гучнымі апладысментамі заўсёды ўзнагароджваюць Максіма. Не самога Максіма, канешне, а яго выканаўцу. Ролю ж гэту выконвае Васіль Пятровіч Шкуцько, той самы басаногі пастушок, які так дасціпна перакрыўляў перад сваімі аднагодкамі вясковага багацея Антося.

Васіль Пятровіч — настаўнік. Вось ужо тры гады працуе ён у Малакарацкай пачатковай школе, што ў кіламетрах дзесяці ад яго роднай вёскі Новыя Макраны.

Малакарацкая школа — невялікі драўляны будынак — стаіць якраз пасярод вёсачкі ў некалькі дзесяткаў дамоў. Васіль Пятровіч з сям'ёй і жыве тут, у двух невялічкіх пакойчыках. Іх трое: ён, жонка Людміла Аляксееўна ды васьмігадовы Васілёк. Школа густа абсаджана дрэвамі — клёнамі, таполямі і ліпамі. Перад вокнамі — клумбы. Улетку на іх цвітуць бухматыя вяргіні, чырвоныя макі, раскошныя гладыёлусы.

Васілю Пятровічу Шкуцько неўзабаве стукне сорак. З іх больш шаснаццаці гадоў ён аддаў выхаванню дзяцей—неспакойнай, руплівай і адказнай працы настаўніка. Нягледзячы на сваю штодзённую занятасць, Васіль Пятровіч знаходзіць час, каб заняцца і сваёй другой любімай справай — мастацкай самадзейнасцю.

Ад школы, дзе жыве Васіль Пятровіч, да клуба кіламетры два. І якое б надвор'е ні было: снег, дождж, вясенняя бездараж, — настаўнік не падвядзе, заўсёды з'явіцца на рэпетыцыю ці на спектакль.

Неяк восенню трэба было яму ісці ў клуб. Забавіўшыся за вучнёўскімі сшыткамі, Васіль Пятровіч пазніўся: да пачатку спектакля заставалася каля паўгадзіны. Выйшаў на вуліцу — дождж, цемра, — хоць вока выкалі. На дарозе за фермай трапіў у лужыну. Ступіў крок і адчуў, што пакінуў там галёш. Пакуль вярнуўся па яго, шукаў,— згубіў другі.

Запэцканы, змораны, мокры ўвайшоў у клуб і заплюшчыў вочы ад яркага святла. Зала была поўная людзей. «Ці ж мог я не прыйсці?» — падумаў настаўнік і хуценька падаўся на сцэну: там, пэўна, хваляваліся...

А праз колькі часу рассунулася заслона.

У Васіля Пятровіча — талент акцёра. І, мусіць, не так важна тое, што выступае ён на простай сельскай сцэне, што імя яго не стракаціць у прыгожых афішах. Ён просты, сціплы чалавек. І што б ён ні рабіў: адкрываў дзецям таямніцы роднага слова ці выступаў на калгаснай сцэне — усё робіць з любоўю, з душой. Васіль Пятровіч сыграў ужо ролі ў сарака п'есах і інтэрмедыях.

Спектаклі драматычнага калектыву, якім кіруе Васіль Пятровіч Шкуцько разам з бібліятэкаркай Рэгінай Іосіфаўнай Рымашэўскай з задавальненнем глядзелі калгаснікі не толькі калгаса «Чырвоны партызан», але і члены сельгасарцелей «Камунар», «Першае мая», «Праўда», «Зара камунізма», імя Леніна, рабочыя саўгаса «Туча» Клецкага раёна. Неаднаразова выступаў ён на сцэне раённага Дома культуры. Ездзілі калгасныя артысты і да суседзяў — у сельскія клубы Капыльскага раёна.

Аб тым, як іграюць самадзейныя артысты, сведчыць і тое, што два гады назад калектыў заняў першае месца на раённым аглядзе мастацкай самадзейнасці. Тады ж калгасных драмгурткоўцаў прэміравалі баянам.

Настаўнік сумеў згуртаваць вакол сябе дружны калектыў. Актыўны ўдзел у самадзейных спектаклях прымаюць загадчык свінафермы калгаса «Чырвоны партызан» Мікалай Шэйка, аграном Марыя Леаненя, механізатар Эдуард Сідаровіч. Цяпер драмкалектыў рыхтуе да пастаноўкі п'есу Кандрата Крапівы «Людзі і д'яблы». Роля ў гэтым спектаклі для Васіля Пятровіча будзе сорак першай. Ён амаль у два разы старэйшы за кожнага з ўдзельнікаў драматычнага гуртка. Але яго энергіі, нястомнасці можна пазайздросціць.

Мы расказалі толькі пра адзін бок жыцця сельскага інтэлігента — настаўніка Васіля Пятровіча Шкуцько. Мы не гаварылі тут аб яго працы ў школе, не гаварылі аб тым, што калгаснікі другой брыгады добра ведаюць яго як агітатара, не гаварылі аб тым, што ён старшыня мясцкома пры школе.

Іншы скептык усміхнецца: дзівак чалавек, што яму больш за ўсіх трэба? Хапае ж у яго сваёй работы і пры выпадку можна заўсёды спаслацца на занятасць.

На гэта ў Васіля Пятровіча свой погляд: жыць для сябе — значыць жыць для усіх.

Л. ФАДЗЕЕЎ.

Нашы інтэрв'ю

ПЯЦЬ АДКАЗАЎ НА АДНО ПЫТАННЕ

— Што вы чакаеце ад новага тэатральнага сезона? — з такім пытаннем мы звярнуліся ў Гомелі да розных людзей, якія так ці інакш зацікаўлены лёсам свайго абласнога драматычнага тэатра: яго мастакоў і прыхільнікаў. Адны з іх на наша пытанне адказвалі грунтоўна і падрабязна, другія — паспешліва і лаканічна, але мы бачылі, што ніхто не заставаўся раўнадушным, усіх аднолькава хваляваў новы рэпертуар, новыя ролі, маршруты будучых гастрольных паездак. Вось некаторыя з гэтых адказаў.

Ю. АРЫНЯНСКІ, галоўны рэжысёр тэатра, заслужаны дзеяч мастацтва БССР

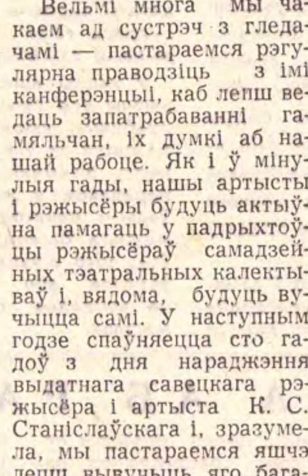
— Я ў гэтым тэатры чалавек новы, працую першы сезон, але ўжо цвёрда ведаю — калектыў наш здольны на многае. Талент і вопыт заслужаных артыстаў рэспублікі М. Цурбакова, Т. Скаруты, артыстаў А. Каменскага, Р. Суворава, З. Свідуновіч і іншых, любоў да сцэны і працавітасць А. Дударава, М. Панфілавай, Р. Ляцэвіч, імкненне ўсяго калектыву да сапраўднай творчасці пераконваюць у гэтым.

Новы сезон мы адкрылі прэм'ерай «Ленінградскі праспект» І. Штока ў пастаноўцы заслужанага дзеяча мастацтва РСФСР Л. Палонскага і афармленні нашага галоўнага мастака А. Свішчава. Адбыліся і яшчэ дзве прэм'еры — «Пад адным небам» па п'есе А. Маўзона і «Дзень нараджэння Тэрэзы» Г. Мдзівані. Пачатак, як бачыце, нядрэнны, і ў далейшым мы не збіраемся зніжаць тон. Ідуць рэпетыцыі трагедыі В. Шэкспіра «Рамео і Джульета» і п'есы В. Розава «Перад вячэрай». Для маленькіх гледачоў рыхтуем «Дзімку-невідзімку» М. Львоўскага і В. Карастылёва. У партфелі тэатра многа п'ес савецкіх і зарубежных аўтараў — «Сябры і годы» Л. Зорына, «Дзевяты вал» Ю. Эдліса «Дзённік жанчыны» К. Фіна, «Смяротны прысуд» І. Собалева, «Паварот ключа» М. Кундэры, «Смерць губернатара» Л. Кручкоўскага. Мы абмяркоўваем, якія з іх уключыць у рэпертуар.

Вельмі многа мы чакаем ад сустрэч з гледачамі — пастараемся рэгулярна праводзіць з імі канферэнцыі, каб лепш ведаць запатрабаванні гамяльчан, іх думкі аб нашай рабоце. Як і ў мінулыя гады, нашы артысты і рэжысёры будуць актыўна памагаць у падрыхтоўцы рэжысёраў самадзейных тэатральных калектываў і, вядома, будуць вучыцца самі. У наступным годзе спаўняецца сто гадоў з дня нараджэння выдатнага савецкага рэжысёра і артыста К. С. Станіслаўскага і, зразумела, мы пастараемся яшчэ лепш вывучыць яго багатую спадчыну.

Вельмі прыемна, калі да нас прыязджаюць працаўнікі палёў, але мы разумеем, што не заўсёды ў іх для такой дальняй паездкі ёсць час, і таму застанемся верныя традыцыі — будзем самі выязджаць з лепшымі спектаклямі ў калгасы і саўгасы вобласці.

А. ФРАДЗІН, глядач, майстар партрэтнай майстэрні

— Я не прапускаю ніводнай прэм'еры, заўсёды чакаю ад спектакля нечага новага, цікавага, карыснага. Але, на жаль, не заўсёды мае спадзяванні здзяйсняюцца. Сёлетнім сезонам я, праўда, пакуль што задаволены. «Ленінградскі праспект» — гэта цудоўна, праўдзіва і разумна. Вось я і хачу, каб увесь сезон быў такі, як запеў, — жыццёвы, яркі.

У нас гавораць: «Я бачыў гэты спектакль, дапусцім, у Мінску, не пайду ў Гомелі, нічога новага не ўбачу». Значыць, тэатру трэба набыць сваё аблічча, каб спектакль, які бачыў нават у дзесяці іншых тэатрах, гучаў тут па-новаму. Вось пагляджу, якім будзе «Дзень нараджэння Тэрэзы». Я яго бачыў у Маскве...

Сезон пачаўся і ўжо цяпер можна сказаць — пачаўся добра, з вялікім творчым гарэннем. І вельмі важна, каб гэты агонь творчасці не гас, каб з поўнай аддачай сіл артысты працавалі і на прэм'ерах, і на выездах, і на рэпетыцыях.

Анатоль ДУДАРАЎ, артыст

— Сезон пачаўся для мяне ўдала. Я зблізіўся са сваім новым героем — Барысам з «Ленінградскага праспекта». Я разумею, ведаю і люблю яго. Гэта зусім не значыць, што для мяне гэтая роля лёгкая. Наадварот — цяжкая і адказная. Барыс —аднагодак многіх гледачоў — маіх аднагодкаў, і яны заўважаць найменшы фальш у выкананні ролі.

А наперадзе — праца, праца. Я не хачу і не люблю гаварыць гучныя фразы... Але вы разумееце—я шчаслівы, шчаслівы, як чалавек, якому даверылі адказную і нялёгкую справу і які адчувае, што мае сілы справіцца з ёю. Я гавару пра ролю Рамео... Я марыў аб ёй шмат гадоў, яшчэ калі вучыўся ў Беларускім тэатральным інстытуце. Для мяне яна — экзамен маім здольнасцям, экзамен на права насіць званне артыста... Над гэтай роллю мы працуем удвух — Рустэм Савораў і я. Канкурэнцыі паміж намі, вядома, няма ніякай. Я вельмі рады працаваць разам са сваім таленавітым сябрам, у якога многа чаму можна павучыцца.

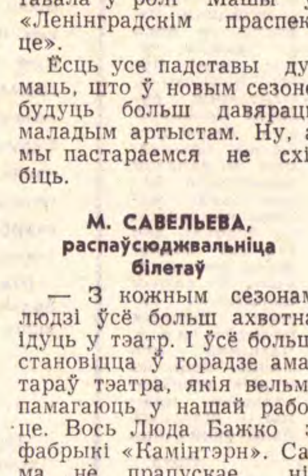
І яшчэ — вельмі хачу іграць ролі сваіх аднагодкаў — будаўнікоў ці касманаўтаў, вучоных ці студэнтаў. Толькі цяпер, працуючы над вобразам Рамео, пераконваюся, наколькі ён сучасны. Вось пачаў гаварыць пра адно і зноў успомніў пра Рамео. Не, не ўспомніў, ён у мяне ў галаве ўвесь час. І ў сэрцы...

А Джульету будзе іграць нядаўна прынятая ў наш тэатр М. Панфілава, якая з поспехам дэбютавала ў ролі Машы ў «Ленінградскім праспекце».

Ёсць усе падставы думаць, што ў новым сезоне будуць больш давяраць маладым артыстам. Ну, а мы пастараемся не схібіць.

М. САВЕЛЬЕВА, распаўсюджвальніца білетаў

— З кожным сезонам людзі ўсё больш ахвотна ідуць у тэатр. І ўсё больш становіцца ў горадзе аматараў тэатра, якія вельмі памагаюць у нашай рабоце. Вось Люда Бажко з фабрыкі «Камінтэрн». Сама не прапускае ніводнага спектакля і актыўна распаўсюджвае білеты на сваёй фабрыцы. Такія памочнікі ёсць у мяне і на іншых прадпрыемствах горада. І гэта вельмі добра, таму што адной вельмі цяжка было б працаваць. Нават немагчыма. А грамадскія распаўсюджвальнікі білетаў ведаюць запатрабаванні сваіх таварышаў па рабоце, кожны дзень сустра-

каюцца з імі і ўжо, вядома, знойдуць час, каб расказаць пра новы цікавы спектакль. І я думаю, не далёка той час, калі штатных распаўсюджвальнікаў білетаў не будзе. Я не гарую — пайду працаваць у іншае месца. І стану грамадскім распаўсюджвальнікам.

Вельмі хачу, каб у гэтым сезоне глядзельная зала заўсёды была поўная, каб пытанне «ці няма лішняга білета» чулася не ля кінатэатра, калі дэманструецца «Выдатная сямёрка», а ля пад'езда драмтэатра. Каб людзі ішлі ў тэатр, як на свята, каб кожны спектакль узбагачаў гледача. Каб нам, распаўсюджвальнікам, не трэба было ўгаворваць людзей: «Вельмі добры спектакль, раю паглядзець». А бывала і так — угаворыш, а ён потым падыдзе і скажа табе: «Што ж вы мне параілі?» Між іншым, у новым сезоне пакуль што не было такога. І не будзе, я думаю.

Нядрэнна было б стварыць у горадзе тэатральную касу, дзе прадаваліся б білеты і ў тэатр, і на вечары і спектаклі ў Палацах культуры. Прыйшоў чалавек, выбраў, купіў білет... Як вы думаеце?..

І. ЧАЙКОЎ, вадзіцель аўтобуса драмтэатра

— Працаваў я ў розных аўтагаспадарках — вялікіх і маленькіх. Вось ужо некалькі гадоў працую ў тэатры — вельмі падабаецца. Народ тут харошы і маршруты цікавыя. Ведаеш, што вязеш людзям радасць. Калі да якога-небудзь сельскага клуба пад'язджае наш аўтобус з артыстамі — яго ўжо чакаюць. Цяжка назваць месца нашай вобласці, куды мы не выязджалі са спектаклямі. Артысты — народ неспакойны і мне з імі цікава.

Даруйце, я адышоў ад вашага пытання — што я чакаю ад новага сезона? Далёкіх дарог і добрага грузу ў аўтобусе. Разумнага і карыснага грузу. Я ж ведаю — нашы артысты могуць іграць добра. Ну, а дарогі будуць — гэта абавязкова.

А пра запчасткі і гуму таксама можна сказаць? Тады запішыце — бывае і цяжкавата... Гэта — каб Галоўснаб Міністэрства культуры не забываўся.

Д. РАДЗІНСКІ,
Ф. КУРАС,
В. ВАСІЛЬЦОЎ.

КОРАТКА

△ Масавая бібліятэка імя М. Астроўскага г. Мінска правяла канферэнцыю па кнізе пра мінскае падполле «Руіны страляюць ва ўпор». На вечары выступілі аўтар кнігі І. Новікаў, былыя падпольшчыкі І. Будаеў, П. Прусліна і інш. Сустрэча адбылася ў інтэрнаце завода запасных частак.

△ Днямі ў Кіеве, у Інстытуце літаратуры імя Тараса Шаўчэнкі Акадэміі навук УССР пісьменнік Алесь Адамовіч абараніў доктарскую дысертацыю, тэма якой — беларускі раман.

△ Нядаўна ў выдавецтве Акадэміі навук БССР упершыню выйшаў з друку помнік беларускай культуры «Александрыя». Тут змешчана пяць розных рукапісных спіскаў перакладной аповесці, якая была даволі шырока распаўсюджана ў Беларусі ў XV—XVII ст. Рэдактар кнігі — член-карэспандэнт АН СССР прафесар В. Баркоўскі, складальнік — старшы навуковы супрацоўнік Інстытута мовазнаўства імя Я. Коласа Ул. Анічэнка.

КОЛАСАЎСКІ ВЕЧАР У СМАЛЕНСКУ

Днямі ў Смаленску адбыўся вялікі літаратурны вечар, прысвечаны 80-годдзю з дня нараджэння Якуба Коласа.

У актавай зале медыцынскага інстытута сабраліся пісьменнікі, журналісты, студэнты, прадстаўнікі прадпрыемстваў і ўстаноў горада. Даклад аб жыцці і творчасці Якуба Коласа зрабіў Максім Лужанін. З успамінамі аб сустрэчах з беларускім песняром выступіў вядомы рускі паэт Мікалай Рыленкаў. Паэт Іосіф Васілеўскі чытаў свае пераклады з твораў Якуба Коласа. Выступілі таксама паэты Рыгор Барадулін і Ніл Гілевіч.

Творы вялікага паэта Беларусі прачыталі артыстка Смаленскага тэатра Т. Кальчэўская і заслужаны дзеяч культуры БССР А. Слесарэнка.

А. ГАМАН.

НОВЫЯ ІМЁНЫ

У Беларускім тэатры оперы і балета адбыўся вялікі канцэрт з удзелам новых артыстаў.

У першым аддзяленні ўвагу слухачоў прыцягнуў заслужаны артыст РСФСР І. Сарокін, які ў суправаджэнні аркестра (дырыжор Л. Любімаў) выканаў арыю Гразнога («Царская нявеста»), куплеты Эскамільо («Кармэн»), арыю Рабэрта («Іяланта»), каваціну Алека з аднайменнай оперы, маналог Яга («Атэла»), а таксама некаторыя рамансы. Такая сур'ёзная і складаная праграма дае падставу меркаваць пра І. Сарокіна як пра спевака з высокай вакальнай і музычнай культурай, які можа дасканала раскрыць і данесці да слухача сэнс кожнага выконваемага твора. Шкада толькі, што іншы раз артыст ужывае фарсіроўку гуку, асабліва ў верхнім рэгістры.

Саліст Львоўскага тэатра оперы і балета З. Бабій праспяваў шэраг арый з опер рускіх і заходнееўрапейскіх кампазітараў, а таксама неапалітанскія песні. Аркестрам дырыжыравалі Т. Каламійцава і І. Абраміс. Спявак валодае надзвычай прыгожым і моцным, свабодным ва ўсіх рэгістрах драматычным тэнарам. Але ў канцэрце не адчувалася глыбокага пранікнення ў сэнс музычных твораў, артыст выконваў іх без тонкай нюансіроўкі.

Прыемна было пазнаёміцца і з новым канцэртмайстрам тэатра В. Багатырскай, якая выдатна выканала партыю фартэпіяна.

Цэлае аддзяленне канцэрта далі артысты балета, якія надзвычай суха, а часам і неахайна, выконвалі свае нумары. Выключэнне складалі «Фламенка» з балета «Дон-Кіхот» (тут асабліва ярка паказала сябе новая характарная і тэмпераментная салістка Т. Барушная і «Усходні танец» з балета «Блакітны Дунай» у выкананні В. Крыкавай.

Г. ГОРСКІ.

Шахцёрам Салігорска, людзям, якія стварылі новую старонку ў працоўнай біяграфіі нашай рэспублікі, прысвячаецца асобны эпізод каляровага поўнаметражнага дакументальнага фільма «Беларусь на ўздыме». Ён здымаецца Мінскай студыяй навукова-папулярных і хранікальна-дакументальных фільмаў.

На гэтым фота вы бачыце рабочы момант кіназдымкі ў Салігорску. За камерай — аператар В. АРЛОЎ.

Фота Н. ЮЖЫКА (БЕЛТА).

З карэктурных лістоў

«З карэктурных лістоў...» Рубрыка гэтая, безумоўна, вядома чытачам нашай газеты. І ўсё ж сёння, думаецца, некаторыя з іх будуць здзіўлены: у гэтым нумары мы ўпершыню знаёмім з дзіцячымі часопісамі—«Бярозка» і «Вясёлка».

«Бярозка»—часопіс для школьнікаў сярэдніх класаў, і «Вясёлка», адрасаваная самым малым чытачам, карыстаюцца вялікай папулярнасцю і любоўю сярод нашых дзяцей. Аб гэтым сведчаць хоць бы іх шматтысячныя тыражы.

«Бярозка» і «Вясёлка» шырока асвятляюць школьнае і піянерскае жыццё маленькіх грамадзян нашай рэспублікі. На іх старонках друкуюцца нататкі, рэпартажы, замалёўкі аб справах школьнікаў. З расказамі аб жыцці піянерскіх звенняў, атрадаў, дружын, акцябрацкіх зорачак выступаюць самі школьнікі—чытачы часопісаў.

Акрамя гэтага, «Бярозка» і «Вясёлка» прадастаўляюць свае старонкі для мастацкіх твораў. У кожным іх нумары заўсёды ёсць творы беларускіх пісьменнікаў і паэтаў, а таксама дзіцячая мастацкая творчасць. Так, у «Бярозцы» з нумара ў нумар вядзецца раздзел «Гэта ваша творчасць», у якім друкуюцца вершы, апавяданні і малюнкі дзяцей.

Вялікая ўвага ўдзяляецца ў часопісах малюнку, мастацкаму афармленню. «Бярозка» і «Вясёлка» заўсёды вабяць вока прыгожа афармленымі вокладкамі, багатым ілюстрацыйным матэрыялам. У афармленні і ілюстрацыі дзіцячых часопісаў прымаюць удзел лепшыя мастакі рэспублікі.

На гэтай старонцы мы змяшчаем некаторыя з матэрыялаў, якія будуць надрукаваны ў снежаньскіх нумарах часопісаў «Бярозка» і «Вясёлка».

Міхась ЗАРЭМБА («Бярозка»)

АПАВЯДАННЕ

Круты спуск

Цягне да сябе загорскіх рабят Замкавая гара. У бок вёскі спускаецца яна адханавата, і тут катаюцца ўсе — ад малога да вялікага. Супрацьлеглы ж бок, нібы збаяўшыся Гайны, што цячэ блізка, строма абрываецца ўніз. Тоніка Навіцкага не палохалі ні гэты круты спуск, ні шалёная хуткасць, з якой нesліся лыжы.

Усе зайздросцілі Тоніку, захапляліся яго смеласцю.

Вось і цяпер Тонік накіроўваецца да крутога схілу. Пеця Кузьмянок — услед за ім. Тут жа і ўсе рабяты бягуць вясёлай гурмой.

Марозна. Сонца зыркае, халоднае.

Пеця не падае выгляду, але на душы ў яго нявесела.

Калі ўчора на перапынку сямікласнікі абмяркоўвалі аповесць пра Марата Казея, Пеця Кузьмянок заўважыў:

— Вось гэта быў адважны піянер, нават фрыцаў не баяўся.

Тонік любіў звярнуць на сябе ўвагу. Ён зняважліва паглядзеў на невысокую худзенькую постаць Пеці і сказаў:

— Вядома, табе, баязліўцу, да Марата далёка. Ты ж нават «сонца» баішся зрабіць на турніку, а ноччу і кроку не ступіш з хаты адзін.

Можа іншы раз Пеця і змаўчаў бы. Але цяпер, калі размова ішла пра Марата Казея, пачуць такія словы ў свой адрас перад усім класам было найвялікшай абразай.

«Ну, няхай я не зраблю «сонца» на турніку. Тут трэба мець не толькі храбрасць, але і сілу, — пакутліва думаў Пеця.— А што баюся хадзіць адзін ноччу — хлусня. Нядаўна, калі маме зрабілася дрэнна, аж за два кіламетры бегаў апоўначы ў суседнюю вёску па ўрача...».

— А ты хвалько і манюка! Думаеш, калі з'язджаеш на лыжах з Замкавай гары, то і невядома які храбрэц? Вось захачу і я з'еду адтуль.

— Ты? Ты — з'едзеш?! — Тонік зарагатаў на ўвесь голас.

— А вось і з'еду! — загарэўся Пеця.

— Ты толькі на словах смелы, — працягваў кпіць Тонік з Пеці...

— Заўтра пойдзем і паглядзім: з'еду я з Замкавай гары ці не...

Усе здзіўлена пераглянуліся, а Тонік, які не чакаў такой упэўненасці з боку Пеці, змоўк.

...З набліжэннем да крутога схілу Пеця ўсё больш хваляваўся. Калі ўзышлі на вяршыню, Пеця глянуў з гары. У яго аж перахапіла дыханне. Ён зразумеў, што ніякая сіла не прымусіць яго з'ехаць адсюль.

Тонік паказаў рукой уніз:

— Давай! Можа мне давядзецца прасіць прабачэння, што назваў цябе баязліўцам...

Пеця адчуў на сабе позіркі рабят.

Чуліся галасы:

— Ты, Пеця, не бойся, дакажы Тоніку, што не толькі ён можа тут катацца.

І ўсё ж ніхто не мог паверыць, што Пеця адважыцца з'ехаць.

Каб як-небудзь адцягнуць хвіліну сваёй ганьбы, Пеця стаў уважліва аглядаць мацаванні лыжаў. Ён пакутліва перажываў сваю нерашучасць.

— З'едзь ты першым, — парушыў маўчанне Пеця.

Тонік з пераможным выглядам засмяяўся:

— Ну, што я казаў, а яшчэ перад усім класам хваліўся.

Тонік наблізіўся да краю абрыву, нацягнуў на самыя вушы шапку і, падхапіўшы пад пахі палкі, слізгануў уніз. Толькі лёгкі пушысты снег узняўся серабрыстай хмарай.

Спуск кончыўся, і лыжы, не збаўляючы хуткасці, панеслі Тоніка па снегавой раўніне да ракі, якая настылай лёдавай бранёй зіхацела на сонцы.

Тут Тонік звычайна зварачваў убок, а цяпер ён чамусьці гэтага не зрабіў і на лыжах ускочыў проста на лёд. Гайна ў гэтым месцы была нешырокая. Каб не стукнуцца ў супрацьлеглы высокі бераг, Тонік крута павярнуў назад. Але не ўтрымаўся на слізкім лёдзе і паваліўся набок. Раптам адбылося тое, чаго ніхто не чакаў. Тонік уз'ехаў якраз на быстрак. Лёд тут быў тонкі і не вытрымаў.

Рабяты на нейкі момант разгубіліся. Кожны нешта крычаў, кожны нешта раіў, але ніхто не скрануўся з месца. Потым нехта памчаўся ў вёску, нехта пачаў адвязваць лыжы, каб пеша кінуцца на дапамогу Тоніку.

І тут нібы нешта штурханула Пецю. Ён увесь напружыўся, прыгнуўся да зямлі і рынуўся ўніз. Вецер адразу ж засвістаў у вушах, вочы затуманілі слёзы. «Толькі б не паваліцца, толькі б паспець...» Пеця адчуў, як губляе ўладу над сабой. Незвычайная лёгкасць напоўніла ўсю яго істоту. Узнікла ўражанне, што ён вось-вось узляціць у паветра. З такой хуткасцю яму яшчэ ні разу не даводзілася ездзіць на лыжах.

Калі спуск скончыўся і лыжы вынеслі Пецю на раўніну, ён зрабіў трохі няўдалы рух. Перакуліўшыся разы два праз галаву, хлопчык глыбока зарыўся ў сумёт. Калючы снег, нібы высыпаны з жароўні жар, балюча апёк твар, пасыпаўся за каўнер. Пеця імгненна ўскочыў на ногі. Да ракі аставаліся лічаныя метры. Адчапіўшы лыжы, Пеця кінуўся Тоніку на дапамогу.

Тонік з апошніх сіл трымаўся на вадзе. Усе спробы вылезці на лёд канчаліся няўдачай. Азяблыя рукі слізгалі па краях палонкі.

— Трымайся! — Пеця папоўз па лёдзе, штурхаючы перад сабой лыжу.

Калі Тонік ухапіўся за яе, Пеця стаў адпаўзаць назад. Ледзь Тонік узабраўся на край палонкі, як лёд трэснуў, і хлопчык зноў апынуўся ў вадзе, але лыжу не выпусціў.

А Пеця ўсё адпаўзаў і адпаўзаў да берагу. Цяпер лёд з краю палонкі быў таўсцейшы, і Тонік, нарэшце, выбраўся з ледзяной вады. Тут жа Пеця хуценька адчапіў Тонікавы лыжы.

Усё гэта адбылося так хутка, што ніхто з рабят не здолеў дабегчы да месца здарэння, прабіваючыся па пояс па снегавой цаліне.

Вопратка Тоніка ўміг пакрылася ледзяной карой.

— Бяжы дамоў, а то зусім замерзнеш. Лыжы я прынясу,— сказаў Пеця.

Тонік удзячна зірнуў на таварыша і прашаптаў пасінелымі губамі:

— Прабач, што не паверыў табе, — і пабег па сцежцы ля рэчкі дадому.

Пеця толькі цяпер адчуў, што ўвесь дрыжыць, мабыць, не столькі ад холаду, колькі ад перажытага...

Уладзімір ПАЎЛАЎ

(«Бярозка»)

ПІСЬМО БРАТУ

Дзень добры, брат!
Што новага ў Сусвеце!
Я там яшчэ ні разу не лятаў.
Твой здымак сёння змешчаны
ў газеце,
Які ты нам надоечы прыслаў.

Каторы дзень ідуць да нас у хату,
Віншуюць маму з поспехам тваім.
А ў школе гаварыў пры ўсіх
важаты,
Што заўтра мы да Марса паляцім.

У нас зіма, гуляе сівер злосны.
І не такі, як летам, зорапад.
Але на Марс ляцець аднагалосна
Сабраўся піянерскі наш атрад.

Ты напішы, што ўзяць з сабою
з дому,
Куды з'явіцца трэба і калі.
А як даехаць нам да касмадрома,
Мы распытаем самі у Крамлі.

Калі ты будзеш з космасу
вяртацца,
Пра гэта нам па радыё скажы —
Цябе стрэчаць, з табою павітацца
Мы першымі са школы
прыбяжым.

Планеты невядомыя і зоры
Даўно гукаюць, брат мой, і мяне.
І нездарма настаўніца гаворыць,
Што я ва ўсім падобны на цябе.

Аляксей ПЫСІН

(«Вясёлка»)

ЧАТЫРЫ ПАРТРЭТЫ

Чатыры партрэты ў мяне,
У рамках яны на сцяне.
Люблю я нябесных братоў:
Гагарын і Герман Цітоў,
Паповіч, а вось —
Нікалаеў, —
З іх кожны Радзіму ўславіў.
Партрэты пад шклом
на сцяне,
А толькі скажу па сакрэту:
Ёсць рамкі ў запасе ў мяне
Для новых партрэтаў.

Клаўдзія КАПЛЯН («Вясёлка»)

ЛЫЖЫ

У маленькім завулку вялікага горада стаяў чырвоны цагляны домік. У ім жылі па суседству дзяўчынка Ніна і хлопчык Сеня.

Аднаго разу Ніна і Сеня сядзелі каля акна і пазіралі на двор. За акном вялікімі пушынкамі падаў снег. Белы дыван заслаў увесь завулак. Плот і веснічкі надзелі мяккія пушыстыя шапкі. А снежныя матылькі ўсё кружыліся і кружыліся...

— Эх, як добра было б пакатацца!—уздыхнула Ніна. — Але як гэта зрабіць?

У яе ёсць толькі лыжы, ды і на тых парваліся раменьчыкі.

— Знаеш, Ніна, што, я адрамантую твае лыжы ды ў мяне ёсць палкі, будзем разам катацца. Добра? — прапанаваў Сеня.

— Добра, — адказала дзяўчынка.

Так у Ніны і Сені з'явіліся свае лыжы. І паколькі яны хадзілі ў школу ў розныя змены, то Сеня катаўся зранку, а дзяўчынка — пасля абеду.

Усё ішло добра да зімовых канікул. А тут аднаго дня ім захацелася абоім пакатацца зранку. А лыжы адны. Заспрачаліся, і ніхто з іх не захацеў уступіць другому.

Дзяўчынка даказвала, што лыжы яе, а Сеня даводзіў сваё:

— А хто іх адрамантаваў? А палкі чые?

Раззлаваўшыся, яны пачалі вырываць адно ў аднаго лыжы. Пасля хлопчык адарваў раменьчыкі, шпурнуў лыжы і забраў свае палкі.

— Катайся цяпер, — гукнуў ён Ніне і пайшоў у дом.

Стаяць у адным кутку лыжы з адарванымі раменьчыкамі, а ў другім — палкі.

Прыйшлі з работы іхнія мамы, паглядзелі на сваіх дзяцей і зразумелі, за што не паладзілі дзеці. Адна ўзяла лыжы, другая палкі і закінулі на гарышча.

Сядзяць хлопчык і дзяўчынка дома і глядзяць праз акно на двор. А снег вялікімі пушынкамі ўсё ляціць, усё падае.

Сеня моўчкі ўстаў і палез на гарышча. Дастаў лыжы і палкі, схаваўся ў дрывотні і пачаў зноў рамантаваць лыжы. Зрабіў як след, памазаў іх, каб добра слізгацелі, і паставіў у куток дрывотні.

«Пайду скажу Ніне, што зноў лыжы спраўныя. Няхай ідзе першая пакатаецца», — падумаў хлопчык.

Але дзяўчынкі дома не было. Тады Сеня пайшоў да яе сяброўкі і, не застаўшы там Ніны, вярнуўся дахаты, апрануўся і вырашыў пакатацца сам.

Прыйшоў Сеня на дрывотню, а лыж няма. Аблазіў усе куткі, — як скрозь зямлю праваліліся. Не разумеючы, куды дзеліся лыжы, ён, засмучоны, паплёўся на горку. І раптам бачыць, што на тую ж горку ўзбіраецца Ніна на сваіх лыжах.

— Ну, я ж табе пакажу! — гукнуў раззлаваны Сеня. Але дзяўчынка была высока на горцы і не пачула пагрозы. Яна лёгка адштурхнулася і віхрам зляцела ўніз.

У хлопчыка аж дух заняло, калі Ніна слізганула па трампліну, праляцела над ім у паветры і апусцілася на дарожку. Тут яна крута развярнулася і памчалася па снежным полі.

— Вось гэта здорава! Вось гэта прыжок! — зайздросцілі лыжнікі.

«От каб мне навучыцца такія прыжкі рабіць», — падумаў Сеня. Ён ужо забыўся на сваю пагрозу, і калі дзяўчынка параўнялася з ім і хацела аддаць лыжы, Сеня сказаў:

— Не адшпільвай раменьчыкаў, не трэба. Катайся, пакуль здаволішся, а я пасля...

Ніна ўсміхнулася і пачала ўзбірацца на гару.

Артур ВОЛЬСКІ

(«Вясёлка»)

Коні-поні

Ах, якія коні
Маленькія поні!
Падвядзіце
Хутчэй
Мне каня
Гарачэй!
Цок,
Цок, —
Капыточкі,
Нібы малаточкі
Б'юць,
Усе чатыры ў лад.

Еду,
Быццам на парад.
Гэй, сланы
І насарогі!
Саступіце вы
З дарогі.
І фазаны,
І паўліны
«Смірна» ўсе
Стаяць павінны!
Нам насустрач —
Цар звяроў.
Я кажу яму:
— Здароў!
Загадай,
Каб заасад
Дружна выйшаў
На парад...

Як жа хутка
Скончан круг!
Павады
Забралі з рук.
— Злазь, — гавораць, —
Дарагі,
Бо чакае ўжо
Другі...
Ах, якія коні
Маленькія поні!

ГЭТА ВАША ТВОРЧАСЦЬ

ВОСЕНЬ

Адышло вясёлае лета. Апусцелі палі. Ціха стала ў лесе. У вырай адляцелі стрыжы і ластаўкі. Толькі вераб'ям усё няма спакою, скачуць па платах, чакаюць, калі вылецяць у вырай шпакі, каб на зіму заняць іхнія кватэры. Сады і ўсё наваколле пахнуць даспелымі, сачаўнымі антонамі. Вечарамі, калі на лугі кладзецца туман, пахне падвялая атава.

Восень гаспадарыць у прыродзе. Вішні, рабіны стаяць ужо без лісцяў, а на ліпах, клянах, бярозах яно пажаўцела і пачынае ападаць. Вецер падхоплівае лісты, і па зямлі мчыцца залатая мяцеліца.

Адны толькі елкі ды хвоі верныя сваім звычаям — стаяць зялёнымі. Ім і справы мала, што сяброў іхніх і суседзяў распранае восень. І познія кветкі адцвітаюць.

Восень — шчодрая гаспадыня. Убраны агароды. З калгасных палёў плывуць і плывуць фурманкі, з коптурам нагружаныя бульбай. На палях пярэста ад хустак калгасніц.

І школа можа ганарыцца сваім ураджаем. Добра ўрадзілі жыта, авёс, бульба, морква, буракі.

Убралі мы свой прышкольны ўчастак. Новы клопат у нас цяпер. Кожнай раніцай нас кліча галасісты жаўрук, які ніколі не адлятае ў вырай і адпачывае толькі ўлетку — наш школьны званок. Ён і прыспешвае нас: «Хутчэй, хутчэй, не спазніцеся!» Ён і пытаецца ў нас: «А з чым вы дадому ідзяце? Што ў дзённіках несяце?»

Не хвалюйся, наш жаўрук, багатая восень на ўраджай, багатая яна і на пяцёркі.

Станіслаў КАЗЕЛ.

Вёска Селяўцы
Маладзечанскага раёна.

ХВАЛЬКО

Янка хваліцца заўзята:
— Я ў Мінск паеду
з братам,
Пракачуся на трамваі...
Ўсе прызы пазабіраю
На спаборніцтвах, турнірах...
Я не хлус, кажу вам шчыра!..
А настаўнік выклікае,
Храбрасць Янкава знікае.
Неяк выклікаў географ —
І страслося з хлопцам гора.
Адшукаў ледзь Клецк
і Пінск,
Ды не мог знайсці ён Мінск.

Алесь КАМАРОЎСКІ.

в. Мікалаеўшчына,
Стаўбцоўскага раёна.

Алесь САВІЦКІ («Бярозка»)

АПАВЯДАННЕ

Яблыкі

Яблыкаў было дванаццаць.

Кастусь добра ведаў гэта, і ўсё ж ранкам, начыста абабраўшы дрэва, абышоў яблыньку вакол, агледзеў усе галінкі і потым яшчэ раз пералічыў яблыкі ў плеценым кошыку.

Прыйшоўшы ў хату, Кастусь паставіў кошык на стол урачыста і асцярожна.

— Хадзі сюды, мама! — паклікаў ён, надаўшы голасу мужчынскую сталасць.

Гэтыя словы былі падрыхтаваны Кастусём даўно, яшчэ ў той час, калі быў жывы бацька і яны разам сеялі на вузкіх лехах парныя бліскучыя яблыневыя зярняткі. Зярняткі тыя добра ўзышлі і шуганулі ў расткі, а на другую восень, калі з тонкіх стромкіх дрэўцаў зляцела лісце, захварэў і раптоўна памёр бацька. Вясной маці ўзялася выдзіраць дзічкі, каб пасадзіць на тых лехах бульбу. Кастусь убачыў праз акно, як маці круціла ў дугу маленькія дрэўцы, і вылецеў з хаты.

— Гэта ж яблынькі, мама!

— Калі мы тых яблыкаў дачакаемся, — сказала маці, толькі на момант спыніўшыся.— А бульбы пасадзім — увосень з'еш.

З рудых карэньчыкаў асыпалася сырая зямля. Кастусь глядзеў на чорныя камялі і ледзь не плакаў.

— Таткавы яблынькі, —толькі і змог сказаць ён. — Таткавы...

Маці раптам спыніла сваю працу і нейкі час углядалася ў вочы сына.

— А можа і праўда, —урэшце, сказала яна. — Няхай растуць. Не прыбавіцца ў нас бульбы ад гэтага кавалка...

Яблынькі раслі. І чым вышэй узнімаліся дрэўцы, тым нецярплівей чакаў Кастусь таго дня, калі ён дасць маці яблыкі, якія сам вырасціў. Яму здавалася, што той дзень будзе нейкі асаблівы, святочны.

І вось гэты дзень настаў — звычайны восеньскі дзень. І толькі сам Кастусь быў зусім не падобны на таго маленькага хлопчыка. Сабраўшы з яблыні першы ўраджай, ён адчуў сябе амаль дарослым.

— Хадзі сюды, мама! — настойліва паклікаў Кастусь.

Маці падышла і перш, чым узяць яблыкі, старанна выцерла рукі хвартушком і ўгледзелася ў вастраносы сынаў твар. Белявыя валасы падалі Кастусю на лоб. Маці адвяла іх рукой і потым, каб не глядзець у шэрыя, поўныя радасці, вочы сына, узялася перакладаць яблыкі ў кошыку. Яна кратала іх асцярожна, нібыта яны былі зроблены з танюткага шкла.

— А пахнуць жа як! — сказала маці. — Дзякуй, сынок. Адзін я пакаштую...

— Не! Ты ўсе забяры. Гэта табе ўсе дванаццаць!

— Дванаццаць, — задуменна сказала маці і зноў пагладзіла Кастуся па галаве. — Гэта ж табе сёлета споўніцца дванаццаць. І яблыкаў якраз столькі ж. Добрая прыкмета... Вось адзін я сабе вазьму пакаштаваць...

— Не, гэта табе ўсе!

Маці з ціхай усмешкай зірнула на Кастуся:

— Тады мы, ведаеш, што зробім? Табе яблычак і мне адзін, каб пакаштаваць.

— А куды ж астатнія?

— Бацяну занясеш. Праўда, праўда! Памагаюць яны нам шмат. Вось і мы ім аддзякуем.

— Як хочаш рабі... Толькі я вырасціў іх табе...

Кастусь глядзеў на матчыны рукі, у якіх апынуліся два самыя горшыя яблыкі.

— За дабро трэба плаціць дабром, — сказала яна з папрокам. — Прышчэпы на дзічках хто нам рабіў? Няўжо не памятаеш?.. І кош гэты іхні. Вось разам з яблыкамі і аддасі. Бяжы! І дужа не баўся...

Дарэмна папракае яго маці. Кастусь не забыўся. Ён добра памятае той цёплы пагодлівы дзень, калі да іх прыйшоў Ціхон Бацян — не зусім блізкі сваяк. Бацяна ў вёсцы, нават і жонка, клікалі па прозвішчы. Ён працаваў у калгасе вартаўніком, а на сваім прысядзібным участку займаўся пчалярствам і садоўніцтвам. Маленькі, са схіленай набок галавой, ён аглядаў Кастусёў гадавальнічак і таропка рабіў прышчэпы, увесь час намагаючыся стаяць спіной да Кастуся. Два большыя дрэўцы ён выкапаў і забраў з сабой, а тры маленькія, што раслі ў самым кутку,—кволыя і несамавітыя, — не чапаў, сказаў, каб іх выкінулі. Кастусь не выкінуў іх, даглядаў з яшчэ большай увагай. Чаму ён павінен несці цяпер яблыкі з гэтых дрэўцаў Бацяну?

Хата Бацяна стаіць наводшыбе пасёлка другой паляводчай брыгады, за будынкамі свінагадоўчых ферм. Каб трапіць да іх, трэба прайсці ўсю вёску, мінуць выган і перабрацца па вузенькаму масточку на другі бок ручая. Не так ужо і далёка, але дарога ў гэты дзень здалася Кастусю вельмі доўгай і цяжкай.

Нашто Кастусёвы яблыкі Бацяну? У яго ж, мабыць, ад усіх у вёсцы самы большы сад. І паспрабуй ты вазьмі хоць адзін яблычак! Летась Кастусь са сваім сябрам наважыліся пакаштаваць з таго саду ранетаў, дык вялізны, як воўк, сабака адразу ж наваліўся на іх. Каб Юрка не выцяў яго кіем, пэўна, нарабіў бы той сабака бяды...

Задумаўшыся, Кастусь не заўважыў, як узышоў на масток. За алешынамі заліваўся спартыўны свісток.

Хлопцы ганялі футбол. Кастусь бачыў цяпер іх постаці і адразу адчуў, як пацяжэў кошык. Ён пераклаў яго з левай рукі ў правую і раптам рашыў, што ісці праз масток няма ніякай патрэбы. Можа, падацца выганам і паглядзець, як там ідзе гульня? Кастусь не будзе затрымлівацца. Ён толькі зірне, пару разоў стукне па мячу і пабяжыць.

— Ко-осцік! — радасна зароў Юрка, убачыўшы Кастуся. — Станавіся на падмену! Я ў ручай бягу, — накульгваючы, ён шкандыбаў да алешын.— Кампрэс пакладу. Бачыш, нага?

З Юркам яны сядзелі за адной партай. Мінулагодняя бойка з сабакам у Бацяновым садзе канчаткова замацавала іх сяброўства.

— Чаго ты стаіш? — здзівіўся Юрка. Ён прыўзняў покрыўку, зазірнуў у кошык і аблізнуўся: — А-а-а! Яблычкі! Добрыя. Адкуль? — і, не дачакаўшыся адказу, зноў закрычаў:— Чаго ты стаіш? Яны нам ужо два насадзілі!

Кастусь дужа любіў футбол. Але маці не вельмі вітала гэтую яго схільнасць. Кожны раз, калі Кастусь прыходзіў дамоў з выгану, яна адразу ж здагадвалася, чым ён там займаўся. «Апошнія чаравікі аб той футбол лупіш? Лупі, лупі...»

Праўда, у яго ёсць яшчэ адны чаравікі, і туфлікі ёсць, брызентавыя, зусім новыя. Але паспрабуй пераканаць маці...

Кастусь хуценька разуўся, паставіў чаравікі ля кошыка і пабег у канец выгану. Цвёрдая, абскубаная качкамі трава прыемна казытала ногі. Слаўна бегчы басанож, адно толькі шкада — не ўдарыш як след.

Абшарпаны футбольны мячык выкаціўся Кастусю насустрач зусім нечакана, і хлопчык на нейкі момант разгубіўся. Але гэта быў толькі момант. Ён лёгка падштурхнуў мячык нагой і пагнаў яго ў вароты. Неяк адразу адсталі абаронцы, і імгненна выраслі дзве грудкі камення, паміж якіх, прыгнуўшыся, стаяў варатар. Выган скалануўся ад пераможнага і радаснага: «Го-о-ол!»

Калі гульня скончылася, Кастусь схапіў чаравікі і пабег да ручая памыць ногі. Радасць перамогі бурліла ў яго сэрцы.

Халодная вада трохі прыглушыла ягоны настрой, і Кастусь успомніў, што яго чакае маці. На выгане панавала цішыня. Нядаўнія праціўнікі мірна сядзелі вакол Кастусёвага кошыка і смачна елі яблыкі. Кошык быў пусты.

Ён запытаўся разгублена і коратка:

— А дзе яблыкі?..

— Ай-яй-яй! — прыкідваючыся, пашкадаваў Юрка. — Мы ж гаспадару нічога не пакінулі...

Юрка запусціў руку ў пусты кошык, выцягнуў стракатую хусцінку, якой Кастусёва маці накрыла яблыкі, а другой працягнуў кавалак яблыка. Кастусь адштурхнуў яго руку.

— А кошык жа не твой. Тут вось напісана! — раптам злосна сказаў Юрка і паказаў рукой на донца кошыка. — Бачыш? «Ба-цян». Каб ведаў, нават і не еў бы. — Юрка адкінуў яблык і плюнуў: — Ад жміндзы той...

Юрка паглядзеў на хлопцаў, потым скіраваў позірк у бок калгаснага саду і засмяяўся:

— Хлопцы, пайшлі! Папросім Хведаровіча, і ён дасць антонавак. І Кастусю аддамо. Няхай не румзае.

— Не трэба мне вашых яблыкаў! Не трэба!

Хлопцы, як гракі, ускочылі і сыпанулі ўслед за Юркам, які, па-ранейшаму, накульгваючы, бег па выгане і размахваў рукамі. Кастусь бачыў, як мільгалі босыя ногі хлопцаў, як ветразямі напіналіся кашулі на спінах.

Чаму ён не сказаў, што гэта яго ўласныя яблыкі? Ат, няма чаго апраўдвацца. Галоўнае, што хлопцы частаваліся ягонымі яблыкамі, а не той Бацян, у якога ніколі ніхто не атрымаў нават паданкі. Але што ж цяпер рабіць? Павярнуць і пайсці дахаты? А кошык? Кінуць і сказаць маці, што ён аднёс яго? Не, хлусіць ён не будзе. Няма яблыкаў — ён аднясе кошык і аддасць. А ў тым, што Бацян не атрымае яблыкаў, Кастусь не вінаваты. Гуляць у футбол яго прымусіў Юрка. І ўвогуле, не Юрка, а сам ён пагадзіўся. І вельмі добра зрабіў, бо яшчэ невядома, чым скончылася б гульня, каб ён, Кастусь, не памог камандзе.

Гэтая думка зусім прымірыла яго з Юркам, ён падхапіў пусты кошык і шпарка пакрочыў.

Ледзь Кастусь ступіў на Бацяноў падворак, здаравенны чорны сабака з ашалелым брэхам адразу ж выскачыў з-за хаты. Бегчы не было куды. За спіной зачыніліся веснічкі.

— Які нягоднік сабаку дражніць? Га?! — загрымеў голас Бацяна.

З бярэмам драўлянай габлюшкі з-пад паветкі выйшаў Бацян. Ён адразу пазнаў Кастуся і гаркнуў на сабаку:

— Марш у будан! — Потым паглядзеў у бок саду і грымнуў тым жа голасам: — Гэ-эй! Адэля!

Белая пакручастая габлюшка закрыла ўсе грудзі Бацяна, і Кастусь бачыў толькі ўскудлачаную галаву і ўнізе зялёныя штаны, закручаныя ля босых ног чырвонай анучкай.

— Мяне маці паслала, — прашаптаў Кастусь.

— Ведаю. Ведаю. Сам ты да нас ніколі не зойдзеш. Каб далёка жылі, дык не скажаш...

З саду, несучы ў руках два вядры антонавак, ішла Бацянова жонка.

Адэля паставіла суды на прыступку, абцёрла з ілба пот, запыталася:

— Чаго?

— Пляменнічак завітаў.

— Вочы ёсць. Бачу. — Яна адвязала хвартух і, быццам знарок, але так лоўка, кінула яго на вёдры, што адразу накрыла ім усе яблыкі. Але Кастусь паспеў заўважыць, што яны ўсе буйныя і намнога большыя, чым тыя, якія выспелі на Кастусёвай яблыні. — Дык што ў вашых? Прыйшоў, нават не паздароўкаўся. Гэта што, у школе вучаць? А маці што парабляе?

— Бульбу ў брыгадзе выбірае. — ён неяк адразу падумаў, што варта адказаць толькі на апошняе пытанне. — Паслала вам кошык аддаць. Дзякуем. І яблыкі былі, — нечакана для самога сябе прызнаўся ён. — Гэта выраслі нашы... Але іх паелі хлопцы.

— Ага, — кіўнула галавой Адэля і раптам загадала мужу: — Схадзі, дай яму садавіны. У іх жа няма.

(Заканчэнне на 4-й стар.).

ЗДАРЭННЕ НА ДОСВІТКУ

НА СВІТАННІ па вёсцы Дафарэнцыя пад Мінскам пранеслася трывожная вестка: 76-гадовая Ганна Міхайлаўна Геранок, маці чатырох дарослых дзяцей, пакончыла жыццё самагубствам — павесілася.

Гэтая навіна ўзрушыла сэрцы людзей. Ганна Міхайлаўна тут нарадзілася, тут, на вачах у аднавяскоўцаў, прайшло ўсё яе нялёгкае жыццё і вось — такі сумны канец.

Людзі, на хаду накідваючы на плечы вопратку, спяшаліся да месца здарэння. Але яны ўжо былі там не першыя. Нехта да іх паспеў асцярожна зняць вяроўку. Неўзабаве выклікалі карэту хуткай дапамогі, а пакуль што жанчыну прынеслі ў дом, паклалі на ложак. Ганна Міхайлаўна апрытомнела, расплюшчыла вочы...

Прыбег, цяжка дыхаючы, і яе сын Іван. Маці доўга глядзела на яго нейкім жаласлівым позіркам і маўчала. Буйная сляза пакацілася па яе шчоках. Маўчаў і Іван, толькі вочы адводзіў у бок, сорамна было і перад маці, і перад людзьмі... Бегла да месца здарэння і дачка, Зіна. Валасы ў яе раскудлаціліся, сарваным голасам яна галасіла:

— Мама, мамачка, што ты нарабіла?..

* * *

Калі стары Ігнат памёр, на руках у Ганны Міхайлаўны засталося чацвёра дзяцей. Самаму малодшаму, Міхасю, ішоў дзевяты гадок, самай старэйшай, Зіне, было шаснаццаць. Час быў цяжкі. 1942 год. Фашысты з кожным днём звярэлі ўсё больш і больш. У вёсцы, праўда, іх не было, але яны прыязджалі наскокам, забіралі ўсю жывёлу, нават кураня, калі траплялася пад рукі. Пасля іх лютавалі «мясцовыя» паліцаі — розныя адкіды роду чалавечага. Ад іх таксама не было жыцця людзям.

Што і казаць: цяжка жылося тады Ганне Міхайлаўне. Колькі дзён недаядала, колькі начэй недасыпала, усё наравіла здабыць лішні кавалачак ды дзецям аддаць. А калі стала зусім нельга трываць, пайшла па хатах прасіць — не саромелася нічога, абы толькі дзеці пад'елі. Чаго толькі не рабіла — і чужыя старыя, напрацаваныя рукі: і бялізну мыла, і торф здабывала, і зямлю капала... «Нічога, — суцяшала сама сябе жанчына, — будзе і на нашай вуліцы свята. Вось пераможам ворага, народ вернецца да мірнай працы. Падгадуюцца дзеці і не дадуць маці ў крыўду, памогуць. А пакуль я здарова, а яны малыя, мне трэба ставіць іх на ногі». Такі лёс кожнай маці.

Нібы ў ваду глядзела Ганна Міхайлаўна. Збыліся амаль усе яе жаданні: вораг быў разбіты, настаў мірны час, на ранейшых руінах і папялішчах выраслі новыя дамы, школы, бальніцы. Жыццё стала яшчэ лепшым і прыгажэйшым, чым было да вайны. Пакрысе пачало наладжвацца ўсё і ў доме ў Геранкоў. Дзеці падраслі, пайшлі ў школу. Але і цяпер адзінокай жанчыне было нялёгка. Хацелася, каб яе дзеці былі не горшыя за іншых. За гады вайны панасілася адзенне, абутак... Трэба было то аднаму, то другому купіць абноўку, кнігі, сшыткі, партфель... Дзеці раслі, але і апетыт у іх рос. І зараз ужо кілаграма хлеба на дзень не хопіць. А хлеб, як вядома, любіць масла... Адным словам, і ў першыя пасляваенныя гады жылося даволі цяжка.

Аднак — час вялікі лекар. Падраслі і разляцеліся, як птушаняты, дзеці, прыдбалі свае сем'і. Іван, праўда, ажаніўшыся з суседскай дзяўчынай, застаўся жыць з маці. Выйшла замуж і Зіна, пабудавала дом побач. А Міхась і Васіль падаліся ў Мінск. Васіль пачаў працаваць на трактарным заводзе, таксама ажаніўся, атрымаў добрую кватэру ў новым доме з усімі выгодамі. У Міхася лёс склаўся не горш. Ён працуе на цагельным заводзе, жыве са сваёй сям'ёй таксама ў камунальнай кватэры. Неяк аднойчы ў размове, калі дзеці з Мінска прыехалі да маці ў госці, Васіль пахваліўся:

— А мы разам з жонкаю ў месяц зарабляем каля дзвюхсот рублёў.

— Знайшоў чым хваліцца, — перабіў яго Міхась. — Адзін мой толькі сярэдні заробак — сто восемдзесят.

Ганна Міхайлаўна слухала гэтую размову і душа яе радавалася. А што яшчэ трэба маці?.. Нахай дзеці жывуць шчасліва, калі ім добра, дык і ёй яшчэ лепш.

Не забывалі і дзеці пра маці. Васіль, напрыклад, за пяць гадоў падарыў маці... пяць рублёў. Малавата, вядома. Але Ганна Міхайлаўна нікому не скардзілася, злосці на дзяцей яна не насіла за пазухаю. Ці многа старому чалавеку трэба?!

Ёсць жа свая невялікая гаспадарка: кароўка, шасцёра курэй, трыццаць сотак зямлі, ёсць свая старэнькая хата. Праўда, не шкодзіла б страху перакрыць. Але і гэта паспеецца. Як-небудзь потым... Вось у дзяцей стане больш часу, тады яны і ўспомняць пра маці.

Васілю, Міхасю і Зіне ўсё неяк не было часу, а Іван — сардэчны — не забыўся.

— Мама, хопіць нам жыць у гэтым старым доме, — неяк сказаў ён аднойчы. — Давай гэты прадамо. На яго месцы другі паставім, з верандаю, з сінімі акяніцамі і флюгерам на даху...

І як ні шкада было расставацца са старым домам, у якім кожны куточак быў любы сэрцу, яна, цяжка ўздыхнуўшы, адказала:

— Што ж, ваша жыццё — справа маладая, галава твая, Іванка, светлая. Калі хочаш дом прадаць і новы пабудаваць, няхай будзе па-твойму. Тваё жыццё наперадзе, маё — ззаду.

Стары дом прадалі хутка. Праз некаторы час на яго месцы вырас новы, добры пяцісценны, са спальняю, вялізнымі вокнамі, прасторнай кухняй. Глядзела маці на новы дом і радавалася. Толькі глыбока-глыбока душа крыху ныла па старых бярвеннях, дзе, як ёй здавалася, было больш утульна і цяплей.

— Паехалі б вы, мама, у Мінск, да брата, да Васіля, пакуль тут не закончылі будоўлю. Тут столькі пылу, а то, няроўны час, і скразняком прахопіць вас.

Ад вёскі Дафарэнцыя да Мінска рукой падаць. Зборы былі нядоўгія. Апранула Ганна Міхайлаўна новую сукенку і падалася на шашу. Першыя дні Васіль прымаў маці, як дарагую госцю. Але на другі тыдзень ёй параілі прагуляцца па горадзе і пабыць крыху ў другога сына, у Міхася. Але і тут яна была госцем толькі першыя тры дні. На чацвёрты дзень маці параілі лепш паехаць у вёску. Там, маўляў, паветра чысцейшае. І потым рух тут вельмі вялікі. Боязна, каб яна адна хадзіла па горадзе.

Зборы былі нядоўгія. Ад Мінска да вёскі Дафарэнцыя — рукой падаць. Склала Ганна Міхайлаўна свой клуначак і падалася ў вёску. Нявестка сустрэла яе таксама з распасцёртымі абдымкамі.

— Так мала вы пагулялі ў Мінску? Ну, калі ўжо вярнуліся, дык пажывіце, мама, крыху ў дачкі, у Зіны.

— Яна праўду кажа, мама, — дадаў Іван.

— Не хачу я нікуды ісці. Я прыехала да сябе дадому. Тут мой дом! — заявіла старая і села, не чакаючы запрашэння, ля акна.

— Дом твой быў, ды сплыў, — адказаў Іван. — Гэта новы дом, я яго пабудаваў.

«Што ж рабіць? — разважала старая жанчына і галава яе глыбей асела ў плечы. — Сілаю мілы не будзеш». Вырашыла яна пайсці да дачкі, дом яе побач. Зайшла ў хлеў толькі адведаць буронку. Глядзіць і вачам сваім не верыць. Яе карова была бурая, а раптам стала рабою.

— Што, маці, не пазнаеш? — пачуўся ззаду голас Івана. — І не пазнаеш. Карова твая — таго... загнулася... А гэта мая, купіў.

— Людзі добрыя, што ж гэта такое? — усхвалявана ўвайшла яна ў сельсавет. — Што ж гэта такое? Была свая гаспадарка, быў свой дамок, кароўка... І раптам — усё нашчэнт пайшло... нібы ў агні згарэла...

Глянулі ў «гаспадарчую кнігу», а і там Іван ужо прыклаў сваю руку. На старонцы, дзе быў вопіс гаспадаркі Ганны Міхайлаўны Геранок, стаяў надпіс у куточку: «Гаспадарку перапісаць на сына».

І пайшла яна ні з чым. Перайшла жыць да дачкі. Бясспрэчна, кватэра тут цесная, адзін пакой на сем чалавек. Пяцёра дзяцей, зяць інвалід. Уладкавалася Ганна Міхайлаўна ў запечку, у цемнай бакоўцы. Жыць, вядома, у такіх умовах старому чалавеку цяжка. Але, як кажуць, у цеснаце, ды не ў крыўдзе. Калі б была дачка Зіна больш уважлівая, яна знайшла б месца для маці лепшае, але...

— Дзякуй і за гэта, — гаварыла Ганна Міхайлаўна. — З усіх дзяцей толькі Зіна мяне прытуліла.

А праз некаторы час зяць пачаў нездаволена павучаць жонку:

— Ды дзе гэта бачылі, сын пад бокам, у яго прасторная хата. Там усяго толькі двое дзяцей... А ў нас — я інвалід, пяцёра... Не, Зіна, так далей не пойдзе. Ты павінна маці ўсё растлумачыць...

Пачула гэтую гаворку Ганна Міхайлаўна ноччу, апранулася і пайшла да Івана, пастукала ў акно. Загарэлася ў вокнах святло.

— Хто там?

— Гэта я, сынок, маці твая.

Адказу не пачула, толькі ў вокнах стала цёмна. Яшчэ раз пастукала. Маўчанне. Прысела яна на лавачку і правяла тут рэштку ночы. Холад пранізваў усё цела, але што ж ты зробіш... Куды падзецца старому чалавеку?

Так яна прасядзела ў забыцці, да світання хутаючыся ў хустку. Толькі калі пастух пастукаў у вароты, каб каровы вывелі, Ганна Міхайлаўна апамяталася і ўвайшла ў дом да Івана крыху сагрэцца. Яе сын моцна спаў пад ватняй коўдрай, жонка на стук у дзверы расплюшчыла вочы.

— Што, старая карга, усё ж прыйшла? Дык ведай, жыцця табе ў нас не будзе. Хопіць, намучыліся мы і так з табою.

Яна бачыла, што сын ужо не спіць, толькі знарок прыплюшчыў павекі.

...А потым быў суд. Добрыя людзі навучылі. «Нечага іх шкадаваць, — казалі ёй, — калі не хочуць па-добраму памагаць, дык суд прысудзіць».

І суд, вядома, прысудзіў. Па ўсіх артыкулах закону. Ганне Міхайлаўне ў доме ў Івана прысудзілі адзін пакой, дзесяць баразнаў бульбы з агарода, парася, кожны дзень па літру малака. Зіна павінна забяспечыць маці хлебам, адзеннем і абуткам, Васіль і Міхась па дзесяць рублёў кожны месяц.

Правільна суд прысудзіў. Але маці ёсць маці.

— Парасяці мне не трэба ад Івана, — сказала яна. — Яму ж яшчэ выплачваць пазыку за дом. Ад Васіля і Міхася мне таксама грошай не трэба. Сорамна перад людзьмі. Выканаўчы ліст уручаць ім не трэба. Захочуць — самі дадуць... Зіна?.. А што ты ў Зіны возьмеш... у яе ж пяцёра дзяцей...

Вызвалілі Івана і ад пачастунку маці малаком. Карова перастала даіцца. Фактычна з рашэння суда маці захацела карыстацца толькі адным пунктам — каб у яе была столь над галавою, невялічкі свой куток, дзе можна было б паставіць ложак, столік і крэсла, ды кадушку бульбы трэба дзе-небудзь трымаць, каб не прасіць у дзяцей паесці.

— Галаву здыміце, на пяць гадоў пайду пад арышт, але ў кухню не пушчу! — заявіла пасля суда нявестка, жонка Івана.

— Што ты navалілася на мяне? — узмаліўся Іван. — Ідзі да Зінкі.

— У нас для вас месца няма, — гаварыў Зінін муж.

У мяне ўсяго толькі адзін пакой, — паўтараў з Мінска Міхась.

— А ў нас на кухні трое суседзяў. Вы там не ўжывяцеся... — заяўляе Васіль.

Чацвёра дзяцей, чатыры дамы, а маці няма дзе падзецца.

Дзецям не сорамна, яны нічога не баяцца, бо ведаюць, што за хамскія адносіны да маці не пагражае арышт. Крымінальным кодэксам гэта не прадугледжана. Але ёсць маральны кодэкс будаўнікоў камунізма — свяшчэнны, высакародны кодэкс, якога яшчэ не ведала чалавецтва: чалавек чалавеку — друг, таварыш і брат. Вось пра гэты закон яны забыліся. Аднак парушаць нашу мараль, зневажаць наша камуністычнае сумленне ім ніхто не дазволіць.

...Здалёк паказалася карэта хуткай дапамогі. Маці яшчэ ўсё ляжала і глядзела сумнымі вачыма на сына. Не, ён не быў ёй агідны, ёй было проста шкада яго, дурня, які ва ўсім патакаў жонцы. Маці ціхім голасам паклікала да сябе Івана. Узяла яго руку і моўчкі пагладзіла. Маці заўсёды ёсць маці...

Яўген МАЗО.

По рашэнню Сусветнага Савета Міру па ўсіх краінах адзначаецца 400-годдзе з дня нараджэння Лопэ дэ Вега. На сцэнах тэатраў рэспублікі з поспехам ідуць многія п'есы геніяльнага іспанскага драматурга. Вось перад вамі сцэна са спектакля «Сабака на сене», які нядаўна пастаўлены Брэсцкім тэатрам імя ЛКСМБ.

Фота В. ГЕРМАНА. (БЕЛТА).

Падзеі, Факты, Навіны

□ На оперных сцэнах тэатраў РСФСР адбыліся выступленні беларускіх спевакоў. Так, у спектаклі Новасібірскага тэатра ў оперы Ш. Гуно «Фауст» выканаў партыю Мефістофеля саліст Беларускага тэатра В. Чарнабаеў. Новасібірцы цёпла віталі мінскага артыста.

На сцэне Пермскага опернага тэатра заслужаны артыст БССР А. Генералаў выступіў у ролі Рыгалета ў аднайменнай оперы Дж. Вердзі, народная артыстка рэспублікі Т. Ніжнікава ў гэтым жа спектаклі выканала партыю Джыльды.

□ У спектаклях Беларускага тэатра оперы і балета прынялі ўдзел спевакі Украіны. Ролю Кармэн у оперы Ж. Бізэ «Кармэн» выканала салістка Львоўскага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра оперы і балета імя І. Франко — Р. Бабак.

Салісты гэтага ж тэатра выступілі ў оперы Дж. Вердзі «Аіда». Партыю Аіды спявала Н. Ткачэнка, партыю Радамэса — З. Бабій.

□ Клубны сектар Мінскага Палаца культуры прафсаюзаў наладзіў рад творчых сустрэч артыстаў опернага тэатра і філармоніі з моладдзю сталіцы. Артысты выступалі з расказам аб сваёй творчай дзейнасці, аб бліжэйшых планах, выконвалі вакальныя творы рускіх, заходнееўрапейскіх і савецкіх аўтараў. У сустрэчах прымалі ўдзел заслужаныя артысты рэспублікі В. Глушакоў, І. Сарокін, салісты оперы М. Пушкароў, В. Чарнабаеў, І. Шчацінін, лаўрэат Беларускага конкурсу вакалістаў Т. Лук'янава, салістка Белдзяржфілармоніі Э. Зігер, піяністкі Я. Марозава і Э. Якубовіч.

□ У Доме культуры працоўных рэзерваў сталіцы адбылася лекцыя-канцэрт, прысвечаная савецкай масавай песні. Аб шляхах развіцця савецкай песні, аб папулярных кампазітарах-песеннікаx расказаў слухачам музыказнаўца М. Жухавіцкі.

Папулярныя песні Ул. Алоўнікава, І. Дунаеўскага, Э. Калманоўскага, В. Мурадэлі, І. Роькіна, Ю. Семянякі выканалі Г. Агніўцава, А. Болатаў, Ю. Дзяргун, Ю. Матраеў, Э. Якубовіч.

Наш міжнародны каментарый

Штраус і яго прыхільнікі б'юць зараз у барабаны і крычаць аб тым, што выбары ў Баварыі быццам бы з'явіліся «народным рэферэндумам» у адносінах «палітычнай пазіцыі Штрауса». Гэта чысцейшая спекуляцыя.

З газет.

ШТРАУС

Бонскі трук «а ля Адольф». Мал. Ул. БАРАНОЎСКАГА.

ІХ НОРАВЫ, ІХ МАРАЛЬ

Факты з зарубежных газет і часопісаў

ДАБРАЧЫННАСЦЬ І СПАЛЬНЫ ВАГОН

Дырэкцыя шведскіх чыгунак узбудзіла судовую справу супраць кінакампаніі «Свенск» з мэтаю дамагчыся спынення здымкаў фільма «Сяброўка». У адным з эпізодаў фільма жанаты мужчына едзе ўначы са сваёй знаёмай у асобным купэ спальнага вагона. Дырэкцыя чыгунак лічыць, што фільм падрывае маральную рэпутацыю чыгуначных зносін. Тым больш, што дырэкцыя нядаўна пачала вярбовачную кампанію сярод хатніх гаспадынь пад лозунгам: «Калі мой муж едзе цягніком, я не баюся здрады».

«Фолькс штымме».

УДАСКАНАЛЕНЫЯ КАРТЫ

У магазінах Нью-Йорка з'явіліся карты для гульні незвычайнай формы — круглыя. Новыя карты маюць значныя перавагі перад прамавугольнымі: іх лягчэй тасаваць і, апроч таго, імі можна накрываць піўныя кубкі.

«Морген».

ТВІСТ ДЛЯ СТАРЭНЬКІХ БАБУЛЬ

Сярод удзельнікаў марафону твісту, што адбываецца ў Харлоу Нью Таун у графстве Эсекс (Англія), знаходзяцца дзве 70-гадовыя жанчыны. Для іх умовы марафону некалькі палегчаны: пасля кожных пяці пласцінак можна на мінуту прысесці, каб адпачыць. Апроч таго, яны знаходзяцца пад пастаянным наглядам урача.

«Ліберасьён».

КОНКУРС ТАЎСТУНОЎ

У горадзе Кавур (Італія) адбыўся 12-ты міжнародны конкурс таўстуноў, у якім прынялі ўдзел 60 чалавек. Першае месца заняла 32-гадовая жыхарка Турына, вага якой 208 кілаграмаў. Другое месца заняў камерсант з Вогеры—189 кілаграмаў 800 грамаў. У азнаменаванне сустрэчы ўдзельнікі спаборніцтва наладзілі банкет, на якім было выпіта 720 літраў п'емонцкага віна.

«Юманітэ».

«ЭСТЭТЫКА ПЕРШ ЗА ЎСЁ»

Амерыканскі мільянер Уінтроп Ракфелер будуе сабе супрацьатамнае сховішча ў Арканзасе. Каб не «згубіць сувязі са светам і не страціць эстэтычных густаў», ён вырашыў адкрыць яшчэ адно сховішча для 100 чалавек абслугоўваючага персаналу і склеп на 300 месц для сваіх штодзённых наведвальнікаў.

«Нью-Йорк Пост».

НЕЎПАПАД...

Нядаўна у Грамадзянскім судзе ЗША адбыўся судовы працэс, які працягваўся дзве гадзіны. Амерыканская хімічная кампанія і карпарацыя хімічнай прамысловасці Анхойзера Буша ўзбудзілі судовую справу супраць тэлевізійнага агенцтва за тое, што яно выпусціла на экраны гумарэску «Дзе будзе жыццё, там заўсёды будуць насякомыя».

Анхойзер Буш лічыць, што такая тэлевізійная пастаноўка можа прывесці амерыканцаў да думкі, што насякомых нічым нельга знішчыць, а гэта панізіць прыбыткі хімічнай прамысловасці.

«Нью-Йорк Таймс».

Яблыкі

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.).

— Адкуль ім быць? — сказаў сам сабе Бацян.

— Яблыкаў нам не трэба, — сказаў Кастусь стрымана і набычыўся.

— Калі няма, дык і не трэба. А прынясеш — будзе патрэба. Га-га! — Бацян рагатнуў і схапіў Кастуся за плячо. — Куды бяжыш? От, ужо надзьмуўся. Бацькава натура ў цябе: ганарлівая. Бывала, як скажа хто наўпярок — на сцяну гатоў.

Бацян шумна ўздыхнуў і, ведучы Кастуся ў сад, павучальна дадаў:

— Ласкавае цяля дзвюх матак ссе. Жыць трэба з розумам, а не так, як некаторыя: пых ды чых...

Услед ім Адэля гукнула:

— З чорнай скрыні бяры. Чуеш?

Бацян азірнуўся, нешта мармытнуў сабе пад нос і ўзяў з Кастусёвых рук кошык:

— Хадзем, хадзем. Ты слухай, што я табе гавару...

З насцярожанай і недаверлівай цікаўнасцю аглядаў Кастусь сад. Ён быў тут вясной, калі дрэвы цвілі. Тады ў садзе было многа сонца. Цяпер сад стаяў маўклівы, на трох дрэвах у сярэдзіне саду блішчалі позныя яблыкі. Пахла цвіллю. На сцежцы было раскідана рудое золата апалага вішняку. Кастусь нахіліўся і падняў з зямлі прадаўгаватую лісцінку. Блішчастая, з дробнымі агнянымі крапачкамі, яна вельмі падабалася яму, і ён паклаў яе ў кішэню.

— Што ты ўзяў? — падступіў да Кастуся Бацян.

— Лісцінку.

— Пакажы! А-а-а, праўда. Гэтага дабра тут хапае. Бяры.

Грозны дазвол Бацяна нібыта сцёр з лісцінкі блішчастае золата, яна згубіла ранейшую прывабнасць і Кастусь кінуў лісцінку на сцежку. Яму захацелася бегчы адсюль, але Бацян падаў яму кошык і коратка загадаў:

— Трымай!

Каструбаватымі, як карэнні, пальцамі, ён выцягваў з вялікай скрыні паабіваныя, у рудых плямах гнілі, яблыкі. Скрыня стаяла пад дрэвам і была зацярушана апалым лісцем. Ён адкідваў яго ўбок і ўсё казаў, і яго словы былі спавіты шамаценнем лісцяў, што ападалі на дошкі скрыні:

— Я ўжо як толькі не лаўчыўся. І так з дрэва вазьму і гэтак, а ўсё роўна з рук выкаўзне. Яго, яблычка, ведаеш, трэба рукой з дрэва ўзяць, пальцамі. Тады да вясны ляжыць, калі не стукнеш. Цяпер гэтыя дужа не купляюць, бо папрывозілі з калгасаў шмат. А вясной які табе калгас павязе? А чалавеку ж яблычка хочацца...

Учэпістыя пальцы клалі ў кошык самыя горшыя, самыя маленькія яблыкі. Калі кошык стаў поўны, Бацян падышоў да дрэва, агледзеў яго, сарваў тры буйныя яблыкі і паклаў зверху:

— Во яны якія ў Бацяна яблыкі. Гэта пашукай такіх!..

Нахіліўшы галаву, ён агледзеў кошык, потым узяў адзін з тых яблыкаў, што сарваў з дрэва, паклаў яго сабе ў кішэню:

— Гэты ўсё роўна зваліцца. З коптурам дужа, — і дадаў яшчэ, пажаваўшы ніжнюю губу: — Панясеш па вуліцы — закрый. Людзі цяпер зайздросныя... Ну, што? Досыць? — і сам жа таропка адказаў: — Досыць!..

Адышоўшыся далёка, ужо ля ручая, Кастусь нечакана прыгадаў, што не падзякаваў Бацяну за яблыкі і не развітаўся з цёткай Адэляй.

Густая пераддажджовая шэрань зацягнула ўсё неба. Вада ў ручаі пацямнела, і каменьчыкі на дне здаваліся ненатуральна белымі, быццам касцянымі. Недзе за паваротам сыта кракалі качкі. Выган быў пусты, толькі ў канцы яго рэзка вызначаліся грудкі камення — футбольныя вароты. Як добра, што хлопцы з'елі яблыкі. І нашто толькі ён шкадаваў іх? Няўжо было б лепш, каб іх узяў Бацян?..

Яблыкі ляжалі ў кошыку, і ад іх ішоў прыемны і смачны пах. Тут, на масточку, ён чамусьці быў асабліва моцны. Кастусь узяў адзін яблык, хацеў адкусіць і тут жа ўспомніў, з якой злосцю шпульнуў ад сябе яблык Юрка. У Кастусёвай памяці ўзніклі яшчэ і ўчэпістыя пальцы з чорнымі пісягамі. Масток... Бацян... Вось хто стаў паміж ім і Юркам, паміж усімі хлопцамі, паміж тым добрым і радасным адчуваннем, якое прыйшло да яго ў час гульні.

Кастусь працягнуў над балясінамі рукі і са злосцю затрос кошык. Яблыкі пасыпаліся ў ручай. Потым ён зазірнуў на плеценае дно, дзе было напісана «Бацян», размахнуўся і кінуў уніз пусты кошык.

Кошык адляцеў недалёка і мякка плёхнуўся на зялёную твань ручая.

ТВОРЧЫ ВЕЧАР ГАЗЕТЫ «ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

27 лістапада ў Мінскім Палацы культуры прафсаюзаў адбыўся творчы вечар газеты «Літаратура і мастацтва», арганізаваны калектывам рэдакцыі разам з бібліятэкай Палаца.

Вечар адкрыў член рэдкалегіі газеты, народны артыст СССР Р. Шырма. Галоўны рэдактар «Літаратуры і мастацтва» Н. Пашкевіч расказаў аб тым, чым жыве зараз газета, якія найбольш актуальныя пытанні ў галіне літаратуры, мастацтва і культуры ўзнімаюцца на яе старонках і што збіраецца рэдакцыя рабіць у далейшым, каб яшчэ больш глыбока асвятляць жыццё творчых калектываў рэспублікі і работу культурна-асветных устаноў.

Група удзельнікаў канцэрта (злева направа): В. Бурковіч, Г. Крычкер, Б. Школьнікава, Р. Філіпаў, К. Магілеўская, Ю. Семяняка, М. Зорын, Л. Златава, А. Калеснічэнка, Л. Талкачова, В. Чабан, С. Грабеншчыкаў.

Цікавымі і павучальнымі былі выступленні чытачоў. Студэнт Белдзяржуніверсітэта Ф. Чэрня крытыкаваў газету за тое, што яна мала друкуе вершаў, асабліва маладых паэтаў. А вось студэнтка той жа навучальнай установы В. Іпатава выказала зусім супрацьлеглыя думкі аб газеце.

— Я згодна: «Літаратура і мастацтва» сапраўды мала друкуе маладых аўтараў, — сказала прамоўца. — Але ж нельга не звярнуць увагу на тое, што на яе старонках за апошні час з'явілася шмат патрэбных і надзённых артыкулаў на разнастайныя тэмы мастацтва, літаратуры і архітэктуры.

В. Іпатава падзялілася сваімі ўражаннямі аб артыкуле мастака С. Геруса «Ідучы па вуліцах Мінска», яна расказала, як яе сяброўкі па вучобе абмяркоўвалі некаторыя матэрыялы літаратурнай дыскусіі «Пісьменнік і час», і параіла, каб газета яшчэ больш актыўна асвятляла літаратурныя праблемы ў сувязі з будучым чарговым з'ездам нашай пісьменніцкай арганізацыі.

Нямала каштоўнага пачэрпнуць для сябе работнікі газеты і з выступленняў настаўніцы Н. Бокач, слухача Рэспубліканскай вышэйшай партыйнай школы П. Бародкі.

— Мне вельмі падабаецца, — адзначае П. Бародка, — што «Літаратура і мастацтва» ўсё больш выступае з матэрыяламі на актуальныя тэмы, піша аб сучаснай літаратуры і мастацтве, адлюстроўвае шматграннае жыццё культурнага фронту рэспублікі. З цікавасцю чытаюцца артыкулы пад рубрыкай «Пісьменнік і час», «Слова пра малодшага сябра», «Прыгажосць і мэтазгоднасць», «Жыве ў вёсцы інтэлігент».

Побач з тым П. Бародка ўказаў і на недахопы газеты. Ён выказаўся супраць аб'ёмістых і вельмі «запрафесіяналізаваных» матэрыялаў. Прамоўца папракае рэдакцыю за тое, што яна мала піша пра вёску, пра энтузіястаў культурнага фронту. І ці не таму, гаворыць ён, газета яшчэ не стала на вёсцы сапраўдным сябрам і дарадчыкам? П. Бародка раіць больш змяшчаць матэрыялаў па беларускім фальклоры, мастацкіх твораў пачынаючых літаратараў — членаў абласных і раённых літаб'яднанняў. Ён прапануе часцей праводзіць падобныя вечары-сустрэчы з рабочымі новабудоўляў, з калгаснікамі.

Паэты В. Тарас, С. Шушкевіч і П. Макаль прачыталі на вечары свае новыя вершы.

У заключэнне на грамадскіх асновах быў наладжан канцэрт сіламі артыстаў мінскіх тэатраў, Беларускай філармоніі, студэнтаў Белдзяржкансерваторыі і ўдзельнікаў самадзейнасці.

Маладая спявачка, салістка Тэатра оперы і балета Л. Златава выканала ўкраінскую народную песню «Чом, чом не прыйшоў» і «Севільяну» Маснэ, а саліст таго ж тэатра А. Калеснічэнка — арыю Рудольфа з оперы «Багема» Пучыні і неапалітанскую песню «Маё сонейка». Артыст Тэатра імя Я. Купалы Р. Філіпаў чытаў вершы Э. Багрыцкага і А. Твардоўскага. У выкананні лаўрэата VI Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў цымбаліста В. Бурковіча прагучалі цымбальны канцэрт Д. Смольскага і дзве венгерскія мелодыі. Студэнты кансерваторыі Г. Крычкер (скрыпка) і В. Чабан (баян) выканалі некалькі інструментальных п'ес. Цёпла сустрэлі прысутныя ў зале выступленне кампазітара Ю. Семянякі, які пад асабісты акампанемент праспяваў некалькі сваіх лірычных песень. Народны ансамбль танца Беларускага політэхнічнага інстытута (мастацкі кіраўнік заслужаны дзеяч культуры БССР С. Грабеншчыкаў) паказаў чатыры танцавальныя нумары — карагод «Рэчыцкая лірычная», украінскі «Гапак», беларускую сюіту «Юнацтва» і «Лявоніху». Артыст філармоніі М. Зорын не толькі вёў канцэртную праграму, але і прачытаў некалькі фельетонаў. У якасці акампаніятараў на вечары выступалі: канцэртмайстар опернага тэатра Л. Талкачова і канцэртмайстры кансерваторыі К. Магілеўская і Б. Школьнікава.

Рэдакцыя газеты выказвае шчырую падзяку ўсім удзельнікам вечара.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. Ул. ІВАШЫН, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), М. Г. ТКАЧОЎ, І. З. ШАРАХОЎСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. Р. ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск.
Адрас рэдакцыі: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі—3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара—3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры—3-22-04, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03
«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу
АТ 01428
Друкарня выдавецтва «Звязда».